

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Procesvertegenwoordiging EU-Hof van Justitie

Plaats en bezetting

Zaakbehandeling

Zaken voor het EU-Hof en het Gerecht

Prejudiciële zaken

Prejudiciële spoedprocedure en versnelde behandeling

Rechtstreekse zaken

Advieszaken

Zaken voor het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof

De Raadswerkgroep Hof

Het Agentennetwerk

Kennisoverdracht

2. Uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Gerecht

Prejudiciële zaken

Aanbesteding

Asiel en Migratie

Burgerlijke en handelszaken

Douane

Externe betrekkingen - Associatie EEG-Turkije

Fiscaal recht

Btw

Directe belastingen

Indirecte belastingen

Geneesmiddelen

Intellectueel eigendom

Landbouw

Oorsprongsbenamingen

Milieu

Milieu-informatie

Privacy

Rechtsgrondslag

Sociaal recht

Staatssteun

Strafrecht

Vrij verkeer

Diensten - gokzaken

Goederen

Kapitaal

Personen

Vestiging

Vervoer

Rechtstreekse zaken

Nederland als partij

Direct beroep
Inbreukprocedures
Nederland als interveniënt
Direct beroep
Inbreukprocedures

Doorhalingen en beschikkingen

Bijlage 1

In 2010 gewezen arresten met Nederlandse inbreng

Bijlage 2

Lopende zaken op 31 december 2010

Bijlage 3

Relatieve inbreng Nederland in prejudiciële zaken

Voorwoord

Voor u ligt alweer het vijfde jaarbericht van de Nederlandse procesvertegenwoordiging bij het EU-Hof van Justitie. Met dit verslag willen wij u inzicht geven in de werkzaamheden van de procesvertegenwoordiging van de Nederlandse regering en de inbreng die zij levert bij het Hof.

Nederland is traditioneel een actieve lidstaat bij het EU-Hof van Justitie. De uitspraken van het Hof zijn namelijk van groot belang voor Nederland. Het Hof beslist regelmatig over belangrijke rechtsontwikkelingen, die van invloed kunnen zijn op het Nederlandse recht en beleid. Naar aanleiding van de rechtspraak van het Hof moet de nationale regelgeving of uitvoeringspraktijk soms worden aangepast. Het is daarom van belang om invloed uit te oefenen op deze ontwikkelingen. De Nederlandse regering brengt dan ook regelmatig haar visie naar voren in zaken voor het Hof.

Het Verdrag van Lissabon is in december 2009 in werking getreden, en de praktische effecten van het nieuwe Verdrag zijn in de uitspraken van 2010 direct zichtbaar geworden. Zo werd bijvoorbeeld al meteen in januari het Handvest Grondrechten, dat met 'Lissabon' juridisch bindend is geworden, door het Hof toegepast in de zaak *Kücükdeveci*. Deze zaak wordt in dit jaarbericht beschreven. Ook zijn twee Nederlandse rechters benoemd op grond van de nieuwe benoemingsprocedure uit het Verdrag. Op 10 juni is Sacha Prechal beëdigd tot rechter bij het EU-Hof. Marc van der Woude is op 13 september beëdigd als rechter bij het Gerecht.

Het afgelopen jaar hebben het Hof en het Gerecht uitspraak gedaan in 61 zaken waarbij de Nederlandse regering betrokken was. Daarvan zijn 23 arresten gewezen naar aanleiding van prejudiciële vragen van Nederlandse rechters en 27 naar aanleiding van vragen uit andere lidstaten. De Nederlandse regering was daarnaast betrokken bij 11 uitspraken in zogeheten rechtstreekse procedures. Drie daarvan zijn niet-nakomingsprocedures die de Europese Commissie in de jaren ervoor tegen Nederland is gestart. Eén betreft een beroep ingesteld door Nederland tegen een staatssteunbeschikking van de Commissie. Tot slot heeft Nederland in zeven zaken geïntervenieerd aan de zijde van een van de partijen (een bedrijf, een lidstaat of de Raad). Van de in totaal 61 uitspraken die in dit jaarbericht worden besproken, komt het oordeel van het Hof of Gerecht in een ruime meerderheid van de zaken overeen met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Ook dit jaarbericht volgt de traditionele indeling in twee hoofdstukken. In hoofdstuk 1 worden de verschillende typen zaken en procedures bij het Hof toegelicht. Dit hoofdstuk gaat daarnaast in op de werkzaamheden van de Nederlandse procesvertegenwoordiging. Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van alle uitspraken van het Hof en Gerecht in zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen. Ook in 2010 bestrijken deze arresten een breed scala aan onderwerpen, zoals aanbesteding, burgerschap, externe betrekkingen, fiscaal recht, landbouw, sociaal recht en vrij verkeer.

Ik hoop u met dit jaarbericht weer een bruikbaar en inzichtelijk document te geven over de Nederlandse inbreng in Luxemburg. Vragen of suggesties met betrekking tot dit jaarbericht kunt u te allen tijde aan ons sturen op het adres DJZ-ER@minbuza.nl en worden zeer op prijs gesteld. Ook voor informatie kunt u contact met ons opnemen. Daarnaast kunt u de website van het Expertise Centrum Europees Recht bezoeken (www.minbuza.nl/ecer).

Ik dank in het bijzonder Susan Andriessen voor het vele werk dat zij voor dit jaarbericht heeft verricht.

Den Haag, april 2011

Namens de gemachtigden bij het EU-Hof van Justitie,

Corinna Wissels,

Hoofd van de afdeling Europees recht,
Ministerie van Buitenlandse Zaken

Mielle Bulterman, Hoofd Hofcluster
Babette Koopman
Jurian Langer
Marlies Noort
Michelle de Ree

Esther Verschuur, secretaris ICER-H
Margo Crucq, griffier

Hoofdstuk 1

Procesvertegenwoordiging bij het EU-Hof van Justitie

Plaats en bezetting

De procesvoering namens de Nederlandse regering wordt voor de Europese hoven uitgevoerd door zes gemachtigden van de minister van Buitenlandse Zaken. De 'Europese hoven' zijn hier het EU-Hof van Justitie, het Gerecht, het Ambtenarengerecht en het Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie (het EVA-Hof).

De gemachtigden behoren tot het Hofcluster van de afdeling Europees recht (DJZ/ER), één van de afdelingen van de Directie Juridische Zaken. De hoofdtaak van de gemachtigden is de behandeling van de Hofprocedures. Het hoofd van de afdeling Europees recht is ook gemachtigd. Zij is verantwoordelijk voor de coördinatie van de procesvoering en treedt bij zittingen regelmatig op namens de Nederlandse regering. Het Hofcluster wordt ondersteund door een griffier. De griffier is met name belast met de registratie van de zaken, de stroom van processtukken van en naar de hoven en de distributie van de stukken naar de verschillende departementen.

Zaakbehandeling

Het Hofcluster coördineert de voorbereiding en formulering van het standpunt van de Nederlandse regering voor de Europese hoven. Het betreft prejudiciële zaken en rechtstreekse zaken. Deze zaken kunnen alle mogelijke onderwerpen van Europees recht beslaan.

Totstandkoming van de Nederlandse inbreng: de ICER-H

De beslissing om namens de Nederlandse regering een inbreng te leveren in een aanhangige procedure wordt genomen in de Interdepartementale Commissie Europees Recht - Hofzaken (ICER-H). De ICER-H is een vaste werkgroep van de Interdepartementale Commissie Europees Recht (ICER) en is belast met de Hofprocedures. Alle departementen zijn vertegenwoordigd in de ICER-H.

De ICER-H komt elke twee weken bijeen en wordt voorgezeten door het hoofd van de afdeling Europees recht of door het hoofd van het Hofcluster. Tijdens de tweewekelijkse vergaderingen worden alle bij de EU-hoven aanhangige zaken en de door deze hoven gedane uitspraken beoordeeld op hun relevantie voor Nederland. Er zijn in 2010 631 nieuwe zaken aanhangig gemaakt bij het Hof van Justitie en bij het Gerecht 636. Het Hof heeft in 2010 574 zaken afgedaan. Bij het Gerecht waren dit er 636.

Een reden voor Nederlandse inbreng is bijvoorbeeld gelegen in de mogelijke gevolgen van een uitspraak voor de Nederlandse regelgeving of het Nederlandse beleid. Ook mogelijke financiële consequenties, of het streven om bepaalde Europese rechtsontwikkelingen in een door Nederland wenselijk geachte richting te beïnvloeden, kunnen reden zijn om te beslissen om in een zaak te interveniëren. Nadat in de ICER-H is besloten tot Nederlandse deelname, wordt de inbreng in de zaak bepaald door het Hofcluster. Dit gebeurt altijd in nauwe samenwerking met de experts van de bij de zaak betrokken departementen.

Zaken voor het EU-Hof en het Gerecht

Prejudiciële zaken

In een prejudiciële procedure stelt een nationale rechter het Hof een vraag over de

uitleg van Europees recht. Deze procedure wordt geregeld in artikel 267 van het EU-werkingsverdrag (VWEU). De nationale rechter stelt de prejudiciële vraag in een zogenaamde ‘verwijzingsuitspraak’. De term prejudicieel duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag vooraf gaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Deze procedure beoogt een doeltreffende en coherente toepassing van het Europese recht te bewerkstelligen, zodat een verschil in uitleg van het Europees recht in de verschillende lidstaten voorkomen wordt. Op de prejudiciële vraag geeft het Hof een antwoord in de vorm van een arrest of een met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil.

In de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, alle lidstaten en de Europese instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle verwijzingsuitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de afdeling Europees recht toegestuurd. Deze uitspraken worden in de ICER-H beoordeeld en geselecteerd op een eventueel Nederlands belang.

De procedure bij het Hof kent in beginsel twee fasen: de fase van de schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling, oftewel de zitting. Zaken kunnen evenwel zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. In Nederlandse verwijzingszaken dient de Nederlandse regering in beginsel altijd opmerkingen in.

Prejudiciële spoedprocedure en versnelde behandeling

De gemiddelde looptijd van een zaak bij het Hof is al sinds enkele jaren ongeveer anderhalf jaar. De prejudiciële spoedprocedure en de versnelde procedure kunnen, bij wijze van uitzondering, de duur aanmerkelijk verkorten.

Op 1 maart 2008 is de prejudiciële spoedprocedure, de zogenaamde *Procédure Préjudicielle d’Urgence* (PPU), in werking getreden. Deze procedure heeft nu ook zijn beslag gekregen in het Verdrag van Lissabon. Een nationale rechter kan het Hof verzoeken om spoedbehandeling van de prejudiciële verwijzing wanneer er vragen aan de orde zijn die betrekking hebben op politieke en justitiële samenwerking in strafzaken of op visa, asiel en migratie (derde deel, titel V VWEU). Het gaat bijvoorbeeld om situaties waarin een persoon van zijn vrijheid is beroofd terwijl het antwoord op de prejudiciële vraag van doorslaggevende betekenis is voor de beoordeling van de rechtspositie van die persoon. Het kan ook gaan om een geschil betreffende ouderlijk gezag of voogdij waarbij de bevoegdheid van de rechter bij wie het geding op grond van het unierecht aanhangig is gemaakt, afhangt van het antwoord op de prejudiciële vraag. In 2010 heeft het Hof in vijf prejudiciële spoedprocedures uitspraak gedaan. Eén verzoek is afgewezen.

Het Hof kan bij wijze van uitzondering ook ambtshalve een zaak met spoed behandelen. Dit is de zogenaamde *Procédure Préjudicielle Accélérée* (PPA). In deze procedure kunnen enkel de nationale procespartijen, de gemeenschapsinstellingen en de lidstaat van waaruit de vragen zijn voorgelegd, deelnemen aan de schriftelijke fase. De overige lidstaten kunnen wel deelnemen aan de mondelinge behandeling. In 2010 heeft het Hof vier zaken versneld behandeld.

Rechtstreekse zaken

In rechtstreekse zaken kan Nederland optreden als partij of als interveniënt. In 2010 zijn vier arresten gewezen in rechtstreekse zaken met Nederland als partij. Als partij raakt Nederland

bijvoorbeeld betrokken in inbreukprocedures die door de Commissie worden ingesteld tegen de lidstaat Nederland (artikel 258 VWEU). De Commissie verzoekt het Hof in een dergelijke zaak om vast te stellen dat Nederland in strijd handelt met de op hem rustende Europeesrechtelijke verplichtingen. Nederland is in deze procedure verweerder. De zaak speelt voor het EU-Hof zelf.

Nederland kan in rechtstreekse zaken ook als verzoeker optreden (artikel 263 VWEU). Het gaat dan meestal om een beroep tegen een beschikking van de Commissie gericht aan Nederland, bijvoorbeeld over staatssteun. Veel van dit soort zaken worden door het Gerecht behandeld.

Ten slotte kan Nederland zich als interveniënt voegen in een zaak tussen derde partijen (particulieren, lidstaten, instellingen). Interventie dient altijd plaats te vinden ter ondersteuning van één van de partijen. Een interveniënt kan moeilijk nuances aanbrenge in een zaak. Mede daarom wordt door lidstaten minder vaak door middel van interventie deelgenomen aan rechtstreekse procedures.

Ook rechtstreekse procedures kennen in de regel twee fasen: een schriftelijke en een mondelinge. De schriftelijke fase bestaat doorgaans uit twee rondes. In de eerste ronde maken de partijen hun zienswijze bekend in een verzoekschrift (verzoeker) en een verweerschrift (verweerder). In de tweede schriftelijke ronde doen zij dit middels repliek (verzoeker) en dupliek (verweerder).

Advieszaken

Op grond van artikel 218 lid 11 VWEU kan aan het EU-Hof advies worden gevraagd over de verenigbaarheid van een beoogd verdrag met de EU-verdragen. De advisering door het Hof betreft vooral de verdeling van de bevoegdheden tussen de EU en de lidstaten. In een dergelijke adviesprocedure mogen lidstaten en instellingen hun visie geven. Deze zaken doen zich niet elk jaar voor. In 2010 zijn er geen adviezen uitgebracht door het Hof.

Zaken voor het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof

Ook in zaken voor het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof bestaat de mogelijkheid tot interventie of het indienen van opmerkingen. Van deze mogelijkheid wordt gezien de aard van de zaken door Nederland (en andere lidstaten) niet vaak gebruik gemaakt.

De Raadswerkgroep Hof

In de Raadswerkgroep Hof van Justitie vinden de onderhandelingen plaats over onderwerpen die de organisatie van het Hof aangaan. Hierbij kan worden gedacht aan de wijziging van de reglementen voor procesvoering en het Statuut van het Hof. De Nederlandse inbreng in deze Raadswerkgroep wordt geleverd door één van de medewerkers van het Hofcluster, in samenwerking met de juridisch adviseur van de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. De Nederlandse instructies voor de onderhandelingen worden afgestemd in de ICER-H.

Het Agentennetwerk

Het Hofcluster participeert actief in het netwerk van agenten waaraan alle EU-lidstaten deelnemen. Dit informele netwerk is in 2002 opgericht op Nederlands initiatief. Er wordt binnen het netwerk (elektronisch) informatie uitgewisseld over lopende zaken. Daarnaast biedt het netwerk de gelegenheid om het optreden van de verschillende lidstaten in zaken te

coördineren. Eenmaal per jaar komen alle agenten bijeen. In 2010 vond de bijeenkomst plaats in Madrid.

Ook heeft het Hof in mei 2010 de agenten van de lidstaten en de EU-instellingen in Luxemburg uitgenodigd, om verschillende onderwerpen te bespreken. Op de agenda stonden onder meer de evaluatie van de prejudiciële spoedprocedure, de plannen voor wijziging van het procesreglement en de introductie van e-curia, een systeem van elektronische afhandeling van processtukken bij de Europese hoven.

Kennisoverdracht

Medewerkers van het Hofcluster geven regelmatig lezingen en cursussen in binnen- en buitenland over aan hun werk gerelateerde onderwerpen, bijvoorbeeld aan de Academie voor Wetgeving. In 2010 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State voor een periode van zes maanden een jurist gedetacheerd bij het Hofcluster. De mogelijkheid bestaat ook om de buitenstage van de RAIO-opleiding bij het Hofcluster door te brengen. Daarnaast kunnen studenten een stage doorbrengen bij DJZ/ER en zo kennismaken met de procesvoering. In 2010 hebben negen studentstagiaires op de afdeling meegewerkt.

Hoofdstuk 2

Uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Gerecht

In dit hoofdstuk treft u een overzicht aan van alle zaken waarin de Nederlandse regering deel heeft genomen en waarin het Hof van Justitie van de Europese Unie en het Gerecht in 2010 arrest gewezen hebben. In het eerste deel worden de prejudiciële zaken besproken. Deze zaken zijn geordend naar onderwerp. Bij elke zaak staat vermeld uit welke lidstaat de verwijzingsuitspraak afkomstig is. Daarna volgen de rechtstreekse procedures. Deze zijn onderverdeeld in rechtstreekse zaken waarin Nederland als partij heeft deelgenomen en rechtstreekse zaken waarin de Nederlandse regering geïntervenieerd heeft, en vervolgens in rechtstreekse beroepen en niet-nakomingsprocedures. Tot slot worden in dit hoofdstuk de doorhalingen en beschikkingen vermeld in zaken waarin de Nederlandse regering deel heeft genomen. Waar mogelijk wordt het standpunt van de Nederlandse regering weergegeven. Wanneer verdragsartikelen worden geciteerd, zijn deze afkomstig uit het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) of het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

Voor de volledige tekst van de uitspraken kunt u terecht op de website van het Expertise Centrum Europees Recht (ECER) van het ministerie van Buitenlandse Zaken: www.minbuza.nl/ecer. Op deze site kunt u tevens terecht voor eventuele aanvullende informatie bij de uitspraken.

Prejudiciële zaken

Aanbesteding

Arrest van het Hof van Justitie van 13 april 2010, Wall AG/Stadt Frankfurt am Main, zaak C-91/08 (Duitsland)

De stad Frankfurt schrijft een aanbesteding uit voor een dienstenconcessie voor onder andere het onderhoud, de montage en de exploitatie van openbare toiletten in Frankfurt. De opdracht wordt gegund aan FES, die deels in handen is van de stad Frankfurt maar ook concurreert met Wall AG. FES heeft Wall AG in haar offerte opgenomen als onderaannemer. Wall zou twee openbare toiletten gaan bouwen en beheren en zou ook de reclameruimte op de openbare toiletten mogen exploiteren. Later besluit FES om Wall AG als onderaannemer te vervangen door andere ondernemingen. Wall komt op tegen deze beslissing bij de rechter.

Dienstenconcessies vallen niet binnen de werkingssfeer van de aanbestedingsrichtlijnen.

Volgens vaste rechtspraak moeten concessieovereenkomsten echter wel in overeenstemming met de fundamentele regels uit het EU-werkingsverdrag en het daaruit voortvloeiende transparantiebeginsel worden gesloten wanneer de opdracht van duidelijk grensoverschrijdend belang is. Het Hof stelt vast dat dit hier het geval is en geeft aan dat het transparantiebeginsel wordt geschonden indien essentiële bepalingen van een concessieovereenkomst voor diensten 'wezenlijk' worden gewijzigd. Een wijziging is wezenlijk wanneer voorwaarden worden vastgesteld die bij de oorspronkelijke aanbestedingsprocedure zouden hebben geleid tot toelating van andere inschrijvers of tot de keuze van een andere offerte. Vervanging van de onderaannemer kan in uitzonderlijke gevallen een wezenlijke wijziging vormen. Dit is het geval wanneer deelname van een specifieke onderaannemer een beslissend element vormde bij de keuze van de offerte. De nationale rechter kan, conform de interne rechtsorde van de betrokken lidstaat, beslissen welke maatregelen noodzakelijk zijn om de transparantie te

herstellen. Dit kan het gelasten van een nieuwe aanbestedingsprocedure zijn. De uitspraak is in overeenstemming met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van Justitie van 25 maart 2010, Helmut Müller, zaak C-451/08, (Duitsland)

Een Duitse federale overheidsinstantie wil een oud-kazerneterrein in de gemeente Wildeshausen verkopen. Zij start een verkoopprocedure waarin onder andere GSSI en Helmut Müller een bod doen en een projectvoorstel indienen. De verkopende instantie beoordeelt beide voorstellen en verkoopt het terrein, conform het advies van de gemeente Wildeshausen, uiteindelijk aan GSSI. Müller stapt naar de rechter met als argument dat de gemeente Wildeshausen een aanbestedingsprocedure had moeten voeren, nu zij betrokken was bij de beoordeling van de projectplannen. In het kader van deze procedure stelt de Duitse rechter een aantal vragen aan het Hof. Bij de beantwoording hiervan doet het Hof enkele principiële uitspraken over het aanbestedingsrecht, met name over het begrip overeenkomst onder bezwarende titel. Er is sprake van een bezwarende titel wanneer de aanbestedende dienst een prestatie voor een tegenprestatie ontvangt. Volgens het Hof dient die prestatie een 'rechtstreeks economisch belang' in te houden voor de aanbestedende dienst. Daarvan is bijvoorbeeld sprake wanneer de aanbestedende dienst de eigendom of het gebruiksrecht op het gebouwde krijgt. De enkele uitoefening van regulerende bevoegdheden, zoals het afgeven van bouwvergunningen, leidt er in de ogen van het Hof normaal gesproken niet toe dat iets een overheidsopdracht wordt. Het Hof weidt ook uit over het begrip concessieovereenkomst. Het Hof overweegt dat de essentie daarvan is, dat een aanbestedende dienst over het exploitatierecht dient te beschikken om het recht van exploitatie te kunnen overdragen. Dat is gewoonlijk niet het geval wanneer het exploitatierecht zijn oorsprong alleen vindt in het eigendomsrecht van de betrokken marktdeelnemer, aldus het Hof. De uitspraak van het Hof is in overeenstemming met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 9 december 2010, Combinatie Spijker Infrabouw - De Jonge Konstruktie/Provincie Drenthe, zaak C-568/08 (Nederland, Rechtbank Assen)

In het kader van een Europese aanbesteding heeft de provincie Drenthe een opdracht tot renovatie van twee ophaalbruggen op de vaarverbinding Erica-Ter Apel gegund aan de laagste inschrijver. Eén van de afgewezen partijen, de Combinatie Spijker, begint vervolgens een kort geding tegen de provincie. De Combinatie vordert daarbij dat bepaald wordt dat de laagste inschrijver een ongeldige inschrijving heeft gedaan en de provincie – als zij tot gunning overgaat – de Combinatie het werk dient te gunnen. Die vordering wordt door de kortgedingrechter afgewezen en de laagste inschrijver krijgt alsnog de opdracht. In de bodemprocedure bij de rechtbank Assen vordert de Combinatie vervolgens een schadevergoeding, nu de kortgedingrechter een verkeerde uitleg van het recht heeft gegeven. In het kader van deze procedure stelt de Assense rechtbank vragen over het Nederlandse stelsel van rechtsbescherming in aanbestedingszaken. Volgens het Hof kan de Nederlandse procedure van kort geding door de beugel als een snelle manier om onregelmatigheden in een aanbestedingsprocedure te bestrijden. Dit geldt zelfs wanneer een rechter in kort geding een verkeerde uitleg heeft gegeven, die later in de bodemprocedure als onjuist wordt aangemerkt. Of daardoor schadeaansprakelijkheid van de overheid ontstaat, moet per geval worden beoordeeld. De uitspraak van het Hof komt overeen met de lijn van het Nederlandse betoog.

Asiel en Migratie

Arrest van het Hof van 4 maart 2010, Chakroun, zaak C-578/08 (Nederland, Raad van State)

Rhimou Chakroun verblijft sinds 1970 in Nederland en heeft een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. In 2006 heeft zijn Marokkaanse echtgenote een machtiging voor voorlopig verblijf aangevraagd om bij hem te kunnen wonen. Deze aanvraag wordt geweigerd, op grond van het feit dat de heer Chakroun niet voldoet aan de inkomenseis van 120 procent van het minimumloon. Deze eis is neergelegd in het Vreemdelingenbesluit 2000. De vraag is of de Nederlandse inkomenseis voor gezinsherenigers in strijd is met richtlijn 2003/86/EG betreffende gezinshereniging. Anders dan de Nederlandse regering in deze zaak heeft betoogd, oordeelt het Hof dat Nederland niet de regel mag hanteren dat gezinsherenigers altijd een inkomen moeten hebben van minimaal 120 procent van het minimumloon. Het is wel mogelijk een referentiebedrag te hanteren, maar bij de inkomenstoets moet een concrete beoordeling gemaakt worden van de situatie van de aanvrager. Het Hof stelt daarnaast dat Nederland bij de inkomenstoets geen onderscheid mag maken naar gelang de huwelijksband is ontstaan vóór of na de komst van de gezinshereniger naar Nederland.

Arrest van het Hof van 9 november 2010, B. en D., gevoegde zaken C-57/09 en C-101/09 (Duitsland)

B. en D. zijn Turkse onderdanen die asiel hebben aangevraagd in Duitsland. In Turkije waren zij lid van de DHKP/C en PKK. Dit zijn organisaties die staan op de EU-lijst van terroristische organisaties. De vraag is of B. en D. op grond van het lidmaatschap van deze organisaties van de vluchtelingenstatus kunnen worden uitgesloten. Op grond van richtlijn 2004/83 kan dat wanneer er ernstige redenen zijn om aan te nemen dat personen zich schuldig hebben gemaakt aan een 'ernstig niet-politiek misdrijf' of aan 'handelingen die in strijd zijn met de doelstellingen en beginselen van de VN'. Het Hof overweegt dat het feit dat een persoon heeft behoord tot een terroristische organisatie die op de genoemde EU-lijst staat en de gewapende strijd van die organisatie actief heeft gesteund, niet automatisch een ernstige reden is om aan te nemen dat deze persoon zich schuldig heeft gemaakt aan bovengenoemde handelingen. Er moet een beoordeling plaatsvinden van de specifieke feiten van het concrete geval om vast te stellen of de door de betrokken organisatie gestelde handelingen voldoen aan de in die bepalingen gestelde voorwaarden. Ook moet worden gekeken of de betrokken persoon individueel verantwoordelijk kan worden gesteld voor die daden. Voor uitsluiting van de vluchtelingenstatus op grond van de richtlijn is niet vereist dat de persoon in kwestie een actueel gevaar voor de lidstaat van ontvangst oplevert. Komt de bevoegde autoriteit eenmaal tot de conclusie dat deze bepaling van toepassing is, dan hoeft de autoriteit geen evenredigheidstoets te verrichten. Hoewel lidstaten gunstiger normen voor asielzoekers kunnen vaststellen die met de richtlijn verenigbaar zijn, staat artikel 3 van de richtlijn in de weg aan nationale bepalingen op grond waarvan de vluchtelingenstatus wordt toegekend aan een persoon die hier op grond van artikel 12, lid 2 sub b en c van de richtlijn van is uitgesloten. Een lidstaat kan wel een recht van asiel verlenen, voorzover dat niet kan worden verward met de vluchtelingenstatus in de zin van de richtlijn. Deze uitspraak is in de lijn van het standpunt van de Nederlandse regering.

Burgerlijke en handelszaken

Arrest van het Hof van 9 november 2010, VB Pénzügyi Lízing/Schneider, zaak C-137/08 (Hongarije)

De heer Schneider heeft zijn auto gefinancierd bij Pénzügyi, een Hongaarse leasemaatschappij. In de leenovereenkomst is een forumkeuzebeding opgenomen. Wanneer Schneider niet betaalt, wordt hij daarom niet gedaagd voor de rechter van zijn woonplaats, maar voor de rechter genoemd in het forumkeuzebeding. Deze veroordeelt hem bij verstek tot betaling. Tegen die uitspraak komt Schneider in verzet, echter zonder inhoudelijk of juridisch

verweer te voeren. De Hongaarse rechter vraagt zich af of hij nu ambtshalve zou moeten onderzoeken of het forumkeuzebeding oneerlijk en dus ongeldig is. Ook vraagt hij zich af of hij dit zou moeten onderzoeken, ook al biedt het nationale procesrecht hem die ruimte niet. Het Hof maakt een onderscheid in twee fases. Ten eerste dient de rechter te onderzoeken of de Europese bepaling die de consument beschermt, wel van toepassing is. Dat betekent een onderzoek naar de vraag of het forumkeuzebeding zonder onderhandelingen in de overeenkomst is opgenomen. Ten tweede moet onderzocht worden of het beding oneerlijk is. Wordt de consument erdoor benadeeld? In beide gevallen dient de nationale rechter een ambtshalve toets te verrichten. Het Hof lijkt zich in zijn antwoord te beperken tot het forumkeuzebeding en geen antwoord in algemene zin te geven over andere oneerlijke bedingen. De uitspraak van het Hof sluit in die zin aan bij het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 4 mei 2010, TNT Express Nederland, C-533/08 (Nederland, Hoge Raad)

TNT raakt een pakket van Siemens Nederland kwijt en probeert vervolgens via de rechtbank om een verklaring te krijgen van AXA, de verzekeraar van Siemens, dat TNT niet aansprakelijk is voor de schade. De vordering wordt afgewezen. Een paar maanden later eist AXA bij het Landesgericht München een schadevergoeding voor verlies van het pakket. De rechtbank Utrecht wordt verzocht om een uitvoerbaarheidverklaring voor dit vonnis. TNT gaat daartegen in beroep. Volgens TNT is niet verordening 44/2001 (de 'EEX-verordening') van toepassing, maar de conventie voor vervoer van zaken over de weg (het 'CMR'). Hoewel het geschil zowel onder het CMR als de EEX-verordening valt, mag volgens het Hof met de toepassing van het CMR geen afbreuk worden gedaan aan de beginselen die aan de justitiële samenwerking van de EEX-verordening ten grondslag liggen. Dit zijn het vrij verkeer van rechterlijke beslissingen, wederzijds vertrouwen, voorzienbaarheid van bevoegde rechterlijke instanties en rechtszekerheid. Het Hof overweegt dat uit het wederzijds vertrouwen voortvloeit dat de bevoegdheid van een gerecht uit de verzoekende lidstaat niet door het gerecht uit de aangezochte lidstaat mag worden getoetst. Het Hof concludeert dat de regels van het CMR in een geding als het onderhavige van toepassing zijn als zij voorspelbaar zijn, een goede rechtsbedeling vergemakkelijken en het risico van parallelle processen zo veel mogelijk kunnen beperken. Het Hof acht zich niet bevoegd om artikelen uit het CMR uit te leggen. De uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 7 december 2010, Hotel Alpenhof, gevoegde zaken C-585/08 en C-144/09 (Oostenrijk)

Een Duitse consument boekt via een tussenpersoon overnachtingen in het Oostenrijkse hotel Alpenhof. Hij is ontevreden over de dienstverlening en weigert zijn hotelrekening te betalen. Het hotel stelt vervolgens een vordering in bij de Oostenrijkse rechter. De vraag rijst of de Oostenrijkse rechter bevoegd is in deze zaak. De EEX-verordening bepaalt dat de rechter in de lidstaat waar de consument woont, bevoegd is wanneer de activiteit van een ondernemer 'gericht' is op de lidstaat waar de consument woont. De Oostenrijkse rechter vraagt het Hof of er sprake is van het richten van een activiteit op een lidstaat als een consument de website van een ondernemer uit een andere lidstaat kan bekijken. Het Hof oordeelt, in overeenstemming met het Nederlandse standpunt, dat door het internationale karakter van het internet, enkel de toegang tot een website niet leidt tot het 'richten' van een activiteit op een andere lidstaat. "Vereist is dat de ondernemer zijn wil tot uitdrukking heeft gebracht om commerciële betrekkingen aan te knopen met consumenten in één of meerdere lidstaten, waaronder die waar de consument woonplaats heeft." Deze wil kan naar het oordeel van het Hof onder meer blijken uit: vermelding dat de ondernemer diensten of goederen aanbiedt in een lidstaat,

betaling voor een zoekmachinedienst die toegang tot de website vanuit andere lidstaten vergemakkelijkt, het internationale karakter van de activiteit, vermelding van een telefoonnummer met internationaal kengetal, het gebruik van een andere topleveldomeinnaam, routebeschrijvingen vanuit andere lidstaten en de verwijzing naar een internationale, uit diverse lidstaten afkomstige clientèle. De nationale rechter zal aan de hand van de bovengenoemde aanwijzingen moeten beoordelen of er sprake is van een activiteit die zich richt op de lidstaat waarin de consument woont.

Douane

Uitspraak van het Hof van 29 april 2010, Dansk Transport og Logistik, zaak C-230/08 (Denemarken)

Deze zaak gaat over de heffing van douanerechten, accijns en btw over sigaretten die de EU zijn binnengesmokkeld. De Deense douaneautoriteiten leggen beslag op drie partijen gesmokkelde sigaretten, nemen deze in bewaring en vernietigen de sigaretten later. Twee partijen kwamen via de Deense haven voor het eerst de Unie binnen. De derde partij werd illegaal via de Pools-Duitse grens de Unie binnengebracht en vervolgens over land Denemarken in gesmokkeld. Daar werd de partij onderschept door de Deense douaneautoriteiten. Volgens het Hof gaat de douaneschuld teniet voor de eerste twee partijen sigaretten. Deze sigaretten zijn immers binnen de zone van het eerste douanekantoor aan de buitengrens van de Unie in beslag genomen. De sigaretten worden bovendien verondersteld niet te zijn ingevoerd, waardoor er geen accijns en geen btw worden geheven. Voor de derde partij sigaretten geldt dat wel douaneheffing, accijns en btw verschuldigd zijn. Deze partij is de zone van het eerste belastingkantoor aan de toenmalige EU-buitengrens (Duitsland) gepasseerd. De sigaretten moeten worden geacht te zijn ingevoerd, waardoor, voor de heffing van accijns en btw, een belastbaar feit heeft plaatsgevonden. Deze sigaretten vallen niet onder de schorsingsregeling voor accijns die geldt voor douane-entrepots. Dat de sigaretten later onder een douaneregeling worden geplaatst, maakt niet dat er geen btw verschuldigd zou zijn. Resteert de vraag welke lidstaat bevoegd is de schulden te innen. Het Hof bepaalt dat, in een geval als het onderhavige, Duitsland bevoegd is de douaneschuld en de btw te innen. Hier zijn de sigaretten immers onrechtmatig de Unie binnengebracht. Denemarken is wel bevoegd de accijns te innen, mits de sigaretten voor commerciële doeleinden voorhanden worden gehouden. Wordt deze voorwaarde niet vervuld, dan is Duitsland bevoegd. De uitkomst in deze zaak is de door Nederland gewenste uitkomst.

Arrest van het Hof van 22 december 2010, Premis Medical, zaak C-273/09 (Nederland, Rechtbank Haarlem)

In deze zaak draait het om de indeling van de rollator in de douanetarieven. Premis Medical meent dat deze onder de post 'orthopedische artikelen (...) voor het verhelpen of verlichten van gebreken of kwalen' vallen. De Douane Rotterdam stelt zich echter op het standpunt dat een rollator onder de post 'voertuigen zonder eigen beweegkracht (...) valt. De Douane Rotterdam baseert zich daarbij op een tariefindelingsverordening van de Europese Commissie. De rechtbank Haarlem vraagt zich echter af of deze verordening wel geldig is, gezien de rectificatie die de Commissie heeft aangebracht op de verordening en gezien de indeling van de rollator. Het Hof concludeert dat de Commissie met haar rectificatie verder is gegaan dan het aanbrengen van de toegestane 'grammaticale of spellingscorrecties'. Vervolgens gaat het Hof in op de indeling zelf. Het Hof kijkt naar de bestemming van het goed en concludeert dan dat de rollator gezien zijn bestemming, namelijk de ondersteuning bij het lopen, onder de post orthopedische artikelen zou moeten vallen. Het Hof verklaart de

indelingsverordening om deze redenen ongeldig. Nederland heeft zich tijdens de procedure gerefereerd aan het oordeel van het Hof.

Arrest van het Hof van 15 juli 2010, Gaston Schul, zaak C-354/09 (Nederland, Hoge Raad).

Deze zaak betreft de uitleg van het begrip 'douanewaarde' van het communautair douanewetboek (verordening 2913/92). Gaston Schul B.V. heeft diverse aangiften gedaan voor visserijproducten. Op de douaneaangiften is als leveringsvoorwaarde 'Delivered Duty Paid' (DDP) vermeld. Later bleek dat het preferentieel nultarief voor douanerechten niet toegepast had mogen worden, aangezien de goederen niet afkomstig waren uit de Europese Economische Ruimte, maar uit derde landen. De staatssecretaris is daarop overgegaan tot navordering van de douanerechten. Bij de berekening van het bedrag van de te innen rechten als douanewaarde werd de transactieprijs zoals vermeld op de invoeraangiften gehanteerd, zonder aftrek van het bedrag van de in te vorderen douanerechten. Volgens het Hof kunnen in casu de invoerrechten worden onderscheiden van de prijs die werkelijk voor de ingevoerde goederen betaald is. De contractpartijen zijn overeengekomen dat zij de goederen DDP zouden leveren en hebben dit ook vermeld op de douaneaangifte. Dit is niet anders nu partijen door een vergissing inzake de oorsprong van die goederen geen bedrag aan invoerrechten hebben vermeld. De uitspraak wijkt af van het Nederlandse standpunt dat de invoerrechten niet kunnen worden onderscheiden van de werkelijk betaalde prijs.

Arrest van het Hof van 28 oktober 2010, X BV/ Staatssecretaris van Financiën, zaak C-423/09 (Nederland, Hoge Raad)

Onder welke postonderverdeling van de gecombineerde nomenclatuur (GN), opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 met betrekking tot de tarief- en statistiek nomenclatuur en het gemeenschappelijk douanetarief, dienen knoflookbollen ingedeeld te worden, die gekoeld en in enige mate gedroogd zijn? Is dit gedroogde knoflook als bedoeld in post 0712, of is dit verse of gekoelde knoflook als bedoeld in post 0703? Deze vraag rijst in een geschil tussen X BV en de staatssecretaris van Financiën.

Met verwijzing naar eerdere rechtspraak benadrukt het Hof eerst dat ten behoeve van de rechtszekerheid het beslissende criterium voor de indeling van een goed moet worden gezocht in de objectieve kenmerken en eigenschappen ervan. Het Hof reikt vervolgens de criteria aan, aan de hand waarvan de nationale rechter de knoflook kan indelen.

Volgens het Hof dient knoflook te worden ingedeeld in post 0712 (gedroogd) als de knoflook een intensief drogingsproces heeft ondergaan, na afloop waarvan het vocht (nagenoeg) volledig aan de knoflook is onttrokken. Het drogingsproces moet leiden tot substantiële en onomkeerbare veranderingen, zodat het product niet meer in een natuurlijke toestand verkeert. Knoflook die slechts gedeeltelijk gedroogd is en de eigenschappen en kenmerken van verse knoflook heeft behouden, moet derhalve worden ingedeeld in post 0703 (gekoeld of vers). Deze uitkomst komt overeen met het door Nederland ingenomen standpunt.

Externe betrekkingen - Associatie EEG-Turkije

Arrest van het Hof van 21 januari 2010, Bekleyen, zaak C-462/08 (Duitsland)

Ümit Bekleyen wordt in 1975 in Duitsland geboren als kind van Turkse werknemers. Tot haar veertiende woont zij met haar ouders in Duitsland. In 1989 keert de hele familie terug naar Turkije. Tien jaar later komt Bekleyen, dit keer zonder haar familie, terug naar Duitsland om te studeren. Na haar studie wil zij in Duitsland blijven om te werken. Ze vraagt een verblijfsvergunning aan, maar deze wordt haar geweigerd door het Land Berlin. Bekleyen zou niet voldoen aan de voorwaarden voor het verblijfsrecht als gesteld in artikel 7, tweede alinea,

van besluit nr. 1/80 dat de associatie tussen de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en Turkije betreft. Het Hof bepaalt dat een kind van een Turkse werknemer die minstens drie jaar legale arbeid heeft verricht in de gastlidstaat, na voltooiing van zijn beroepsopleiding in de gastlidstaat, zich daar kan beroepen op het recht op toegang tot de arbeidsmarkt en op het daarmee samenhangende recht van verblijf. Dit geldt volgens het Hof ook als het eerst met zijn ouders naar de staat van herkomst is teruggekeerd en vervolgens alleen weer naar de gastlidstaat is teruggekeerd om er een opleiding te beginnen. De uitspraak is niet in lijn met het Nederlandse standpunt. De Nederlandse regering had namelijk betoogd dat de opgebouwde rechten worden opgegeven bij terugkeer naar het land van herkomst.

Arrest van het Hof van 9 december 2010, Toprak en Oguz, gevoegde zaken C-300/09 en C-301/09 (Nederland, Raad van State)

De heren Toprak en Oguz, beiden Turks onderdaan, waren getrouwd met respectievelijk een Nederlandse en een legaal in Nederland verblijvende Turkse partner. Beide huwelijken duurden langer dan drie jaar. Toprak en Oguz verbleven gedurende de duur van het huwelijk meer dan één maar minder dan drie jaar rechtmatig in Nederland. Na verbreking van de huwelijkse band vragen zij een zelfstandige verblijfsvergunning aan. Deze wordt geweigerd. In Nederland bestond de regel dat een Turkse partner in aanmerking zou komen voor een zelfstandige verblijfsvergunning na drie jaar huwelijk en drie jaar rechtmatig verblijf in Nederland gedurende dat huwelijk. In 1983 is dit beleid versoepeld: een partner kon reeds een zelfstandige verblijfsvergunning bemachtigen wanneer het huwelijk drie jaar duurde en de partner één jaar rechtmatig in Nederland is verbleven. In 2000 is het beleid weer teruggedraaid naar de situatie zoals deze bestond voor 1983. Toprak en Oguz beroepen zich op artikel 13 van Besluit nr. 1/80. Hieruit volgt dat het lidstaten na 1980 niet (meer) is toegestaan nieuwe beperkingen in te voeren met betrekking tot de toegang tot de werkgelegenheid van legaal verblijvende Turkse werknemers en hun gezinsleden. De Nederlandse regering heeft zich op het standpunt gesteld dat er geen sprake is van een nieuwe beperking, nu de tijdelijke versoepeling van het beleid slechts wordt teruggedraaid. Het Hof volgt deze argumentatie niet. Volgens het Hof mag een versoepeling voor Turkse werknemers niet meer worden teruggedraaid, aangezien dit een nieuwe beperking oplevert.

Fiscaal recht

Btw

Arrest van het Hof van 20 mei 2010, Staatssecretaris van Financiën/X en fiscale eenheid Facet BV, gevoegde zaken C-536/08 en C-539/08 (Nederland, Hoge Raad)

Twee in Nederland gevestigde bedrijven handelen in computerapparatuur en –onderdelen, die zij in andere EU lidstaten inkopen (niet in Nederland en Spanje) en vervolgens doorverkopen aan in Spanje gevestigde afnemers. Zij hebben, op basis van de Zesde richtlijn betreffende de harmonisatie inzake omzetbelasting ('de Zesde richtlijn'), belastingaftrek toegepast bij hun belastingaangifte in Nederland. De vraag is of deze aftrek geoorloofd is. Volgens het Hof is dit niet het geval. In casu staat vast dat de goederen die zijn belast ter zake van intracommunautaire verwervingen die op grond van de Zesde richtlijn worden geacht te zijn verricht in een bepaalde lidstaat, niet daadwerkelijk in deze lidstaat zijn binnengebracht. In een dergelijke situatie heeft de belastingplichtige niet het recht op onmiddellijke aftrek van de belasting over de toegevoegde waarde die in een eerder stadium op een intracommunautaire verwerving rustte. Het oordeel van het Hof komt overeen met het door de Nederlandse regering ingenomen standpunt.

Arrest van het Hof van 15 april 2010, X Holding BV/Staatssecretaris van Financiën en Oracle Nederland BV/Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht-Gooi, gevoegde zaken C-538/08 en C-33/09 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaken betreffen een belastinggeschil tussen twee vennootschappen en de belastingdienst over het recht op belastingaftrek over de btw voor bepaalde categorieën van uitgaven. Het gaat onder meer om uitgaven met betrekking tot auto's, relatiegeschenken en een personeelsfeest. In het kader van deze geschillen heeft de Hoge Raad vragen gesteld. Volgens het Hof verzetten de Tweede en de Zesde richtlijn zich niet tegen een belastingregeling waarbij de aftrek wordt uitgesloten voor uitgaven met betrekking tot privévervoer, spijzen, dranken, huisvesting, het geven van gelegenheid tot ontspanning aan personeelsleden en het verstrekken van relatiegeschenken of andere giften. Evenmin verzet de Zesde richtlijn zich tegen een nationale regeling op grond waarvan de btw voor bepaalde goederen en diensten, die gedeeltelijk voor privédoeleinden en gedeeltelijk voor bedrijfsdoeleinden worden gebruikt, niet volledig in aftrek kan worden gebracht, maar slechts naar verhouding van het gebruik voor bedrijfsdoeleinden. Dat deze regeling vóór de inwerkingtreding van de richtlijn is vastgesteld, doet hier niet aan af. Tot slot meent het Hof dat de Zesde richtlijn zich niet verzet tegen een wijziging van de uitsluiting van het recht op aftrek ter beperking van de draagwijdte ervan. Dat in een individueel geval en voor een bepaald belastingjaar de uitsluiting kan worden uitgebreid vanwege het forfaitaire karakter van die gewijzigde regeling, doet daar niets aan af, aldus het Hof. Het Hof volgt het Nederlandse standpunt grotendeels met deze uitspraak.

Arrest van het Hof van 16 december 2010, Euro Tyre Holding, C-430/09 (Nederland, Hoge Raad)

Euro Tyre heeft partijen autobanden verkocht aan de in België gevestigde vennootschappen Miroco en VBS. Euro Tyre heeft de goederen in haar magazijn te Venlo afgeleverd. Het vervoer vanaf dit magazijn wordt door de afnemers zelf gedaan. Voor aflevering van de banden door Euro Tyre, maar na betaling ervan, hebben Miroco en VBS deze doorverkocht aan het, eveneens in België gevestigde, bedrijf Decof. Miroco en VBS nemen het vervoer naar Decof op zich. Euro Tyre stelt dat er geen btw afgedragen moet worden omdat de goederen intracommunautair worden geleverd. Voor dergelijke leveringen geldt op basis van de Wet op de omzetbelasting een nultarief. De Nederlandse regering brengt naar voren dat het uiteindelijk aan de nationale rechter is om te beoordelen welke levering nu een grensoverschrijdend karakter heeft. Van belang is onder meer voor wiens rekening het vervoer komt en waar de goederen worden afgeleverd. Het Hof bepaalt dat bij twee opeenvolgende leveringen, waarbij slechts éénmaal intracommunautair vervoer plaatsvindt door middel van afhaaltransacties, het nultarief onder bepaalde voorwaarden toepasselijk kan zijn op de eerste levering. Essentieel is onder meer of de eerste afnemer de verkopende partij heeft geïnformeerd over het voornemen de goederen door te verkopen naar een andere lidstaat. Of Euro Tyre aan deze voorwaarde voldoet, is aan de Hoge Raad om vast te stellen. De uitspraak is conform het Nederlandse standpunt, in de zin dat Nederland in deze zaak heeft bepleit dat op grond van de omstandigheden van het geval moet worden bepaald aan welke levering het vervoer toe te rekenen valt.

Directe belastingen

Arrest van het Hof van 25 februari 2010, X Holding BV, zaak C-337/08 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaak betreft de weigering van de Nederlandse belastingdienst om X Holding BV, een in Nederland gevestigde kapitaalvennootschap, de mogelijkheid te bieden om met een

dochteronderneming die niet in Nederland is gevestigd, een fiscale eenheid te vormen. Volgens het Nederlandse recht kan een ingezeten moedervennootschap met haar ingezeten dochteronderneming een fiscale eenheid vormen, terwijl een fiscale eenheid niet gevormd kan worden door een ingezeten moedervennootschap met een niet-ingezeten dochteronderneming. De reden voor dit onderscheid is dat de buitenlandse dochteronderneming voor de belasting van haar winst niet is onderworpen aan de Nederlandse belastingwet. De Hoge Raad stelt het Hof de vraag of de artikelen (thans) 49 en 54 VWEU zich verzetten tegen het verbod voor een ingezeten moedervennootschap om met een buitenlandse dochteronderneming een grensoverschrijdende fiscale eenheid te vormen. Anders dan onder meer de Nederlandse regering had betoogd, oordeelt het Hof dat het feit dat de fiscale eenheid alleen openstaat voor binnenlandse dochterondernemingen, en niet voor buitenlandse dochterondernemingen, in beginsel een beperking van de vrijheid van vestiging vormt. Echter, het Hof accepteert het standpunt van de Nederlandse regering dat de beperking is gerechtvaardigd vanwege de noodzaak om de verdeling van de heffingsbevoegdheid tussen de lidstaten te handhaven. Als een grensoverschrijdende fiscale eenheid met een buitenlandse dochterervennootschap zou worden toegestaan, zouden moedervennootschappen vrijelijk kunnen kiezen in welke lidstaat zij de verliezen van hun buitenlandse dochteronderneming in mindering brengen. De artikelen 49 en 54 VWEU staan dus niet in de weg aan de weigering van de mogelijkheid voor een ingezeten moedervennootschap om met een buitenlandse dochteronderneming een grensoverschrijdende fiscale eenheid te vormen.

Arrest van het Hof van 20 mei 2010, Zwijnenburg, zaak C-352/08 (Nederland, Hoge Raad)

De familie Zwijnenburg heeft een modezaak gevestigd in twee panden. Het ene pand is van de ouders, het andere van de zoon en diens vrouw. De zoon neemt de zaak over, waarbij de ouders hun pand inbrengen in het bedrijf. Dit is effectief een fusie van bedrijven. De belastinginspecteur accepteert dit echter niet, omdat door deze constructie sprake zou zijn van belastingontduiking. Bij een fusie is namelijk geen belasting verschuldigd, waar dat wel het geval is bij een overname van een bedrijf of bedrijfspan. De Hoge Raad vraagt het Hof of de faciliteiten van richtlijn 90/434, namelijk ontheffing van belastingen bij fusie, kunnen worden geweigerd omdat de belastingplichtige door een constructie een andere belasting ontwijkt die niet onder de richtlijn valt. Het Hof stelt dat het niet mogelijk is om van tevoren vastgestelde criteria te geven waaronder een transactie wordt geacht het doel te hebben belasting te ontduiken. Dit moet in individuele gevallen worden vastgesteld. Vervolgens past het Hof een enge interpretatie toe van de uitzonderingsbepalingen in de richtlijn. Alleen belastingen waarop richtlijn 90/434 uitdrukkelijk van toepassing is, vallen onder ontheffing bij fusie. De uitzonderingen hierop zijn dan ook alleen van toepassing op de belastingen die onder de richtlijn vallen. De belasting die met deze constructie ontdoken wordt, valt niet onder de reikwijdte van de richtlijn. De ontheffing kan daarom niet op grond van de richtlijn beperkt worden. De Nederlandse regering heeft in deze zaak voor een ruimer toepassingsbereik van de richtlijn gepleit dan het Hof heeft vastgesteld.

Arrest van het Hof van 18 maart 2010, Gielen, zaak C-440/08 (Nederland, Hoge Raad)

In deze zaak is de vraag aan de orde of de Nederlandse regeling voor zelfstandigenaftrek wel in overeenstemming is met het EU-recht. Volgens deze regeling heeft een Nederlands belastingplichtige recht op aftrek als hij meer dan 1225 uur in zijn Nederlandse en/of buitenlandse onderneming heeft gewerkt. Een buitenlands belastingplichtige heeft alleen recht op aftrek als hij minimaal 1225 uren in Nederland heeft gewerkt. Gielen woont in Duitsland en exploiteert daar een glastuinbouwbedrijf. Ook heeft hij in Nederland een vaste inrichting waar planten worden gekweekt. Gielen heeft in Duitsland meer dan 1225 uren gewerkt maar niet in Nederland. Volgens de belastingdienst voldeed hij niet aan het 'uren criterium' voor het

recht op zelfstandigenaftrek. Het Hof toetst de regel aan de vrijheid van dienstverlening (thans artikel 56 VWEU) en overweegt dat de regeling onderscheid maakt op basis van woonplaats. Binnenlandse en buitenlandse zelfstandigen bevinden zich in een objectief vergelijkbare situatie, waardoor er geen sprake is van een verschil dat het verschil in behandeling kan rechtvaardigen. Het Hof concludeert dat de regel vooral buitenlandse zelfstandigen treft, aangezien zij de uren die zij in een andere lidstaat gewerkt hebben, niet kunnen meetellen. Er is daarom sprake van indirecte discriminatie en de regeling is daardoor in strijd met artikel 56 VWEU. Het gegeven dat de regeling de keuze laat om als binnenlands belastingplichtige te worden behandeld, doet daaraan niet af, aldus het Hof. Het oordeel van het Hof is niet in lijn met de Nederlandse visie.

Indirecte belastingen

Beschikking van het Hof van 6 oktober 2010, Inmogolf SA, zaak C-487/09 (Spanje)

Inmogolf is door verkrijging van aandelen meerderheidsaandeelhouder geworden van Inmobiliara La Manga SA. Inmogolf moet overdrachtsbelasting betalen. Een verzoek tot teruggave van het bedrag op grond van een wettelijke vrijstelling wordt door de Spaanse autoriteiten afgewezen. Inmogolf beroept zich voor de Spaanse rechter op schending van artikel 11, sub a, en 12 van richtlijn 69/335/EEG betreffende de indirecte belastingen op het bijeenbrengen van kapitaal. De rechter vraagt het Hof of deze artikelen zich verzetten tegen een nationale regeling die de overdracht van vermogensbestanddelen belast als deze voor ten minste 50% bestaan uit onroerend goed en als de verkrijger door de overdracht zeggenschap over de betrokken vennootschap kan uitoefenen. Het Hof oordeelt dat de zaak beantwoord kan worden op grond van de jurisprudentie. Dit betekent dat er sprake is van een *acte éclairée*. Het Hof doet de zaak daarom af met een met redenen omklede beschikking. Het Hof herhaalt de bestaande jurisprudentie en verklaart dat de Spaanse regeling verenigbaar is met de richtlijn. Dit is de door Nederland gewenste uitkomst.

Geneesmiddelen

Arrest van het Hof van 22 april 2010, ABPI, zaak C-62/09 (Verenigd Koninkrijk)

In deze zaak staat de vraag centraal of financiële stimulansen voor huisartsen om bepaalde medicijnen voor te schrijven in strijd zijn met het gemeenschapsrecht. Volgens richtlijn 2001/83, betreffende het communautair wetboek betreffende geneesmiddelen, is het verboden reclame te maken voor geneesmiddelen en om artsen aan te sporen bepaalde geneesmiddelen voor te laten schrijven. Het gaat in casu niet om een commercieel bedrijf, maar om een overheidsinstantie die, om de kosten van bepaalde uitgaven te drukken, huisartsen heeft geadviseerd en gestimuleerd om bepaalde (goedkopere) medicijnen voor te schrijven. Het Hof oordeelt – in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering – dat het communautair wetboek betreffende geneesmiddelen zich niet verzet tegen de betrokken stimuleringsmaatregelen.

Intellectueel eigendom

Arrest van het Hof van 6 juli 2010, Monsanto Technology LLC/ Cefetra BV e.a, zaak C-428/08 (Nederland, Rechtbank Den Haag)

Monsanto Technology LLC (Monsanto) is houder van een Europees octrooi betreffende genetisch gemanipuleerde sojaplanten, waardoor deze een enzym aanmaken dat zorgt voor resistentie tegen bepaalde pesticiden. Het gaat in deze zaak om de vraag of uit Argentinië geïmporteerd sojameel in Nederland inbreuk maakt op Monsanto's octrooi. In dat kader heeft

de rechtbank 's-Gravenhage vragen gesteld over richtlijn 98/44/EG betreffende de rechtsbescherming van biotechnologische uitvindingen. Volgens Monsanto kan zij haar octrooibeschermering in deze zaak invoeren omdat het soja-meel gemaakt is van sojaplanten die octrooirechtelijk beschermd zijn. Het Hof oordeelt echter dat er geen octrooibeschermering is als de genetische informatie in het betreffende materiaal haar functie niet uitoefent waarvoor het is geoctrooierd. Omdat soja-meel 'dood' materiaal is, kan de betreffende genetische informatie haar functie niet (meer) uitoefenen. Dat deze genetische informatie die functie eerder wel heeft uitgeoefend, in een levende sojaplant, doet hier niet aan af. De uitspraak van het Hof komt overeen met de lijn van het Nederlandse betoog.

Landbouw

Arrest van het Hof van 21 januari 2010, Van Dijk, zaak C-470/08 (Nederland, Gerechtshof Arnhem)

Dit arrest gaat over de zogenaamde toeslagrechten van landbouwers die zij kunnen 'verzilveren' tot inkomenssteun (verordening 1782/2003). Het Hof geeft antwoord op vragen van het gerechtshof Arnhem over wat er moet gebeuren met de toeslagrechten wanneer een pachtovereenkomst eindigt. Toeslagrechten worden toegekend aan een landbouwer, in casu de pachter, maar zijn tegelijkertijd gekoppeld aan de landbouwgrond. Om die reden was onduidelijk of de pachter bij afloop van een pachtovereenkomst de rechten moest overdragen aan de verpachter. Het Hof bepaalt – zoals ook bepleit door de Nederlandse regering – dat de toeslagrechten bij de pachter blijven. Dit volgt uit de doelstelling en systematiek van verordening 1782/2003. Deze verordening beoogt landbouwers een redelijke levensstandaard te verzekeren. Anders dan bijvoorbeeld melkquota zijn toeslagrechten persoonsgebonden. De rechten kunnen worden verzilverd aan de hand van de omvang van de landbouwgrond van het bedrijf. Deze koppeling tussen rechten en grond dient er enkel toe een agrarische basis voor de inkomenssteun te verzekeren. Speculatieve overdracht en cumulatie van rechten zonder agrarische basis worden op deze manier voorkomen.

Oorsprongsbenamingen

Arrest van het Hof van 22 december 2010, Bavaria NV/Bayerischer Brauerbund, zaak C-120/08 (Duitsland)

De Beierse bierbrouwers verzetten zich jarenlang tegen de merknaam van de Nederlandse bierbrouwer Bavaria. Volgens hen maakt de merknaam inbreuk op de beschermde geografische aanduiding 'Bayerisches Bier'. Een procedure in Duitsland leidt tot vragen aan het Hof. Het Hof bepaalt dat de merknaam Bavaria voorrang heeft op de geografische aanduiding 'Bayerisches Bier', omdat de merknaam eerder is geregistreerd dan de aanduiding 'Bayerisches Bier'. De uitspraak van het Hof komt overeen met het door de Nederlandse regering naar voren gebrachte standpunt.

Milieu

Arrest van het Hof van 9 maart 2010, ERG, zaak C-378/08 (Italië)

In een haven in Sicilië zijn verschillende partijen aangesproken voor de kosten van het herstel van milieuschade. Deze partijen claimen dat niet zij, maar de vorige gebruikers en eigenaren de schade hebben veroorzaakt. Volgens het beginsel 'de vervuiler betaalt' moeten deze partijen en niet de huidige gebruikers worden aangesproken voor de herstelmaatregelen. Het Hof oordeelt dat op grond van richtlijn 2004/35, betreffende milieuaansprakelijkheid, sprake moet zijn van causaal verband tussen de milieuschade en de vervuiler. Het kan echter zo zijn

dat er geen direct causaal verband kan worden vastgesteld omdat de verontreiniging te diffuus is of al ouder. In die gevallen is de milieuaansprakelijkheidsrichtlijn niet van toepassing en moet de situatie op grond van het nationale recht worden beoordeeld, met inachtneming van de Verdragsregels en onverminderd andere handelingen van afgeleid recht. Het oordeel van het Hof komt overeen met de zienswijze van de Nederlandse regering.

Milieu-informatie

Arrest van het Hof van 16 december 2011, Stichting Natuur en Milieu e.a., zaak C-266/09 (Nederland, College van Beroep voor het Bedrijfsleven)

Deze zaak gaat over bedrijfsgeheimen uit een dossier voor toelating van een gewasbeschermingsmiddel, die tevens zijn te kwalificeren als 'milieu-informatie'. Welk regime van openbaarheid geldt? Dat van de richtlijn gewasbeschermingsmiddelen ('*vertrouwelijkheid, tenzij*') of dat van de richtlijn milieu-informatie ('*openbaarheid, tenzij*')? Stichting Natuur en Milieu e.a. verzochten om openbaarmaking van veld- en residustudies over de stof probamocarb en de werking daarvan op sla. Het College voor Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden weigerde de openbaarmaking met een beroep op de bescherming van bedrijfsgeheimen, zoals is geregeld in de richtlijn gewasbeschermingsmiddelen. Het Hof beslist anders. Bedrijfsvertrouwelijke informatie uit een toelatingsdossier kan alleen geheim blijven indien daarmee geen afbreuk wordt gedaan aan de richtlijn milieu-informatie. Artikel 14 van de richtlijn gewasbeschermingsmiddelen geldt immers "onverminderd" de richtlijn milieu-informatie. Als dus informatie uit een toelatingsdossier ook kwalificeert als 'milieu-informatie', zoals volgens het Hof in casu het geval is, dan moet ook de toets van de richtlijn milieu-informatie worden uitgevoerd. Meer concreet betekent dit dat bedrijfsgeheimen uit een toelatingsdossier toch openbaar gemaakt moeten worden wanneer het emissiegegevens betreft of wanneer een hoger algemeen belang prevaleert boven het belang van de bescherming van bedrijfsgeheimen. Deze belangenafweging moet in elk individueel geval gemaakt kunnen worden. Het Hof volgt bijgevolg niet het Nederlandse standpunt. Nederland verdedigde in essentie dat de toets van de richtlijn gewasbeschermingsmiddelen afdoende beantwoordt aan de eisen van de richtlijn milieu-informatie, waardoor een afzonderlijke toets van laatstgenoemde richtlijn achterwege kan blijven.

Privacy

Arrest van het Hof van 9 november 2010, Volker en Markus Schecke, zaak C-92/09 (Duitsland)

Twee Duitse boeren maken bezwaar tegen de verplichting om de begunstigen van het Europees Landbouwgarantiefonds en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling en de door hen ontvangen bedragen bekend te maken. De centrale vraag in deze zaak is of deze verplichting (die is vastgelegd in artikel 44 bis van verordening nr. 1290/2005 en uitvoeringsverordening nr. 259/2008) een niet-gerechtigde aantasting van het fundamentele recht op de bescherming van de persoonsgegevens vormt. Het recht op bescherming van de persoonsgegevens is vastgelegd in de artikelen 7 en 8 van het Handvest van de Grondrechten. Het Hof stelt dat de bekendmaking van de namen van de begunstigen en de precieze door hen ontvangen bedragen, die door iedereen geraadpleegd kunnen worden, een aantasting vormt van het recht op bescherming van de persoonsgegevens. Vervolgens stelt het Hof dat deze aantasting niet gerechtvaardigd is. De maatregel dient wel een legitiem doel van algemeen belang, namelijk transparantie in het gebruik van overheidsmiddelen, maar is niet evenredig, omdat deze verder gaat dan strikt noodzakelijk is

om dat doel te bereiken. De bepaling schrijft voor dat de namen van alle natuurlijke personen en de ontvangen bedragen moeten worden bekendgemaakt, zonder dat daarbij onderscheid wordt gemaakt naar duur, frequentie, type en omvang van de steun. Het Hof concludeert dat de genoemde bepaling, voorzover deze geldt voor natuurlijke personen, ongeldig moet worden verklaard. Wat betreft *rechtspersonen* oordeelt het Hof dat de bekendmakingsverplichting wél gerechtvaardigd is. Ten slotte stelt het Hof dat de ongeldigheid van de genoemde voorschriften het niet mogelijk maakt terug te komen op de gevolgen van bekendmakingen tijdens de periode vóór de datum van het onderhavige arrest. Het Nederlandse standpunt, dat sprake was van een gerechtvaardigde beperking, wordt door het Hof niet gevolgd.

Rechtsgrondslag

Arrest van het Hof van 8 juni 2010, Vodafone e.a./Secretary of State, zaak C-58/08 (Verenigd Koninkrijk)

Vodafone en andere telecomaانبieders hebben beroep ingesteld bij het Britse *High Court of Justice* tegen verordening 717/2007, de zogenaamde 'roamingverordening', die maximumtarieven voor roaming binnen de EU heeft vastgesteld. Roaming is het voortzetten van de netwerkverbinding van mobiele telefonie en internet buiten het gebied van het eigen abonnement. Vodafone e.a. betwisten de rechtsgrondslag van de verordening en stellen dat de verordening in strijd is met het evenredigheids- en subsidiariteitsbeginsel. Het Hof bepaalt echter dat in dit geval is voldaan aan de voorwaarden om artikel 95 EG (thans artikel 114 VWEU) als grondslag te gebruiken. Artikel 95 EG heeft als doel om de werking van de interne markt te verbeteren. De verordening is in het leven geroepen om de klanten geen excessieve tarieven te laten betalen voor roamingdiensten en om exploitanten binnen een samenhangend regelgevingskader, gebaseerd op objectieve criteria, te laten opereren. Het Hof overweegt in dat verband dat de tarieven ten tijde van de vaststelling van de verordening hoog waren en niet op het niveau zoals ze zouden zijn op volledig concurrerende markten. Bovendien was de aanpak van de tarieven op nationaal niveau niet effectief. De verordening is daarom noodzakelijk om de *wholesaletarieven* van roaming aan te pakken. Het vaststellen van maximumtarieven is in die context een geschikte maatregel om consumenten te beschermen tegen hoge prijzen en als uitzonderlijke maatregel gerechtvaardigd door de unieke kenmerken van de roamingmarkt. De verordening voldoet daarom aan de eisen van het evenredigheidsbeginsel. Ook het subsidiariteitsbeginsel is niet geschonden omdat de telecom- en roamingmarkt zodanig verweven is binnen de EU dat maatregelen van individuele lidstaten verstarend zouden hebben gewerkt. De uitspraak is in overeenstemming met het standpunt van de Nederlandse regering.

Sociaal recht

Arrest van het Hof van Justitie van 19 januari 2010, Küçükdeveci, zaak C-555/07 (Duitsland)

Een Duitse werkneemster wordt op 28-jarige leeftijd ontslagen na een dienstverband van 10 jaar. Overeenkomstig de geldende Duitse regelgeving wordt de opzegtermijn voor haar ontslag berekend op grond van het aantal dienstjaren. Tijdvakken vervuld voor het bereiken van de leeftijd van 25 jaar tellen echter niet mee, waardoor de werkneemster met een relatief korte opzegtermijn wordt geconfronteerd. De regeling beoogt werkgevers meer flexibiliteit te geven bij het ontslaan van werknemers. Naar het oordeel van het Hof is de regeling niet geschikt om dat doel te bereiken, omdat ook oudere werknemers erdoor kunnen worden benadeeld, als zij voor hun 25ste zijn gaan werken en op latere leeftijd ontslagen worden.

Het Hof heeft met deze uitspraak zijn eerdere uitspraak in Mangold (C- 144/04) bevestigd dat het beginsel van non-discriminatie op grond van leeftijd een algemeen beginsel van Unierecht is. Ter ondersteuning hiervan beroept het Hof zich op een overeenkomstige bepaling in het EU-Handvest van de Grondrechten. Daarbij benadrukt het Hof voor het eerst dat, met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon, het EU-Handvest dezelfde juridische waarde heeft als het EU-Verdrag en het EU-Werkingsverdrag. Het Hof overweegt voorts dat een richtlijn geen verplichtingen kan opleggen aan particulieren en daardoor ook niet tegenover een particulier kan worden ingeroepen. Wel dienen nationale rechters, ook in geschillen tussen particulieren, ervoor te zorgen dat het algemene beginsel van non-discriminatie op grond van leeftijd wordt nageleefd. Nationale rechters dienen elke ermee strijdige nationale bepaling dan ook buiten toepassing te laten, aldus het Hof. Het Nederlandse standpunt wordt niet gevolgd.

Arrest van het Hof van Justitie van 21 oktober 2010, Latchways, zaak C-185/08 (Nederland, Rechtbank 's-Gravenhage)

Latchways en Kedge Safety Systems zijn beiden producenten van vaste verankeringsvoorzieningen op daken, die dienen als beveiliging tegen vallen in de bouw. Beide producenten trekken de veiligheid van elkaars verankeringsvoorzieningen in twijfel. EU-regelgeving stelt normen waaraan producten moeten voldoen om als veilig te kunnen worden aangemerkt. Wanneer aan de gestelde normen wordt voldaan, krijgt een product een CE-markering. De vragen van de verwijzende rechter gaan met name over de vraag welke Europese regelgeving toepasselijk is. Het Hof heeft na een lange discussie duidelijkheid gecreëerd en bepaald dat dergelijke vaste verankeringsvoorzieningen vallen onder richtlijn 89/106 met betrekking tot bouwproducten en niet onder richtlijn 89/686 aangaande persoonlijke beschermingsmiddelen. Tevens stelt het Hof vast dat het niet bevoegd is de voorschriften volgend uit norm EN 795 in een prejudiciële procedure uit te leggen, aangezien deze geen deel uitmaken van het Unierecht. Het Hof merkt verder op dat de CE-markering het enige instrument is dat bepaalt dat een product aan de gestelde veiligheidseisen voldoet. Het is dan ook niet toegestaan een CE-markering facultatief aan te brengen wanneer een product niet valt binnen de werkingssfeer van de relevante richtlijn, maar wel voldoet aan de uit die richtlijn voortvloeiende voorschriften. De uitspraak van het Hof is in lijn met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van Justitie van 12 oktober 2010, Andersen, zaak C-499/08 (Denemarken)

In dit arrest gaat het om een wettelijke regeling waarin is voorzien dat een werkgever een ontslagvergoeding moet betalen als hij een werknemer ontslaat die lange tijd ononderbroken bij zijn onderneming in dienst is geweest. Een werknemer die al voor de leeftijd van 50 jaar bij een pensioenregeling is aangesloten, die hem vanaf de leeftijd van 60 jaar aanspraak geeft op een door de werkgever betaald ouderdomspensioen, maar daarvan geen gebruik maakt, heeft echter geen recht op deze ontslagvergoeding. De vraag is of dit directe of indirecte discriminatie naar leeftijd oplevert in de zin van richtlijn 2000/78. Andersen is ontslagen na meer dan 18 jaar bij hetzelfde bedrijf te hebben gewerkt. Gelet op zijn leeftijd kan hij zijn aanspraken op het door de werkgever betaalde pensioen geldend maken. Hij wil echter beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt om te kunnen werken tot aan zijn pensioen. De ontslagvergoeding wordt hem geweigerd, omdat hij wel de mogelijkheid heeft pensioen te ontvangen. Volgens het Hof is hier sprake van een rechtstreeks op leeftijd gebaseerd verschil in behandeling. Het Hof acht de doelstelling van de regeling, namelijk het faciliteren van de overgang naar een nieuwe functie voor oudere werknemers met een aanzienlijk aantal dienstjaren bij dezelfde werkgever, legitiem. Het voorbehouden van de vergoeding aan

werknemers die nog niet in aanmerking komen voor ouderdomspensioen acht het Hof ook een geschikt middel om het doel te bereiken. Het onthouden van de vergoeding aan werknemers die over een ouderdomspensioen *zouden kunnen* beschikken, gaat echter verder dan noodzakelijk, aldus het Hof. Hierdoor wordt het voor deze werknemers moeilijker gemaakt om te blijven werken, omdat aan hen bij de overgang naar een andere baan geen ontslagvergoeding wordt betaald. Ook kunnen zij door het zogenaamde leeftijds criterium gedwongen worden een ouderdomspensioen te accepteren dat lager is dan het pensioen dat zij zouden krijgen als ze tot op hogere leeftijd zouden doorwerken. Deze excessieve inbreuk op de gerechtvaardigde aanspraken van werknemers die lange tijd ononderbroken bij een onderneming in dienst zijn geweest, maakt dat het verschil in behandeling niet gerechtvaardigd is. De uitspraak van het Hof komt gedeeltelijk overeen met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 24 juni 2010, Francesca Sorge, zaak C-98/09 (Italië)

Francesca Sorge heeft een contract voor bepaalde tijd bij de Poste Italiane. Zij heeft haar werkgever gedagvaard en gesteld dat de beperking van de duur van de arbeidsovereenkomst onrechtmatig was omdat noch de reden noch de naam van de persoon die zij zou vervangen, daarin was opgenomen. Tot 2001 was vermelding hiervan op grond van de Italiaanse wet verplicht. In 2001 heeft Italië een wet aangenomen waarin deze eisen zijn komen te vervallen. Clausule 8 van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (bijlage bij richtlijn 1999/70) bevat een zogenaamd ‘verslechteringsverbod’. Deze clausule bepaalt dat het algemene niveau van werknemersbescherming niet mag worden verlaagd. De verwijzende rechter wil weten of deze clausule zich verzet tegen de Italiaanse regeling. Ook wil hij weten of hij verplicht is de nationale regeling buiten toepassing te laten – en de oude regeling te laten herleven – wanneer deze onverenigbaar blijkt met de richtlijn. Het Hof stelt dat er geen sprake is van een verlaging van het algemene niveau van bescherming wanneer de regeling slechts betrekking heeft op een kleine categorie werknemers met een contract voor bepaalde tijd of wanneer er sprake is van compensatie door middel van andere beschermingsmaatregelen. De nationale rechter dient na te gaan of dit het geval is. In antwoord op de tweede vraag stelt het Hof eerst vast dat de clausule in de raamovereenkomst geen rechtstreekse werking heeft. Het Hof bevestigt, conform de vaste rechtspraak, dat de nationale rechter in een dergelijke situatie de nationale regel zo veel als mogelijk richtlijnconform dient uit te leggen. Er is geen ruimte om de nieuwe regeling buiten toepassing te verklaren en de oude wetgeving te laten herleven. Dit is in overeenstemming met de door de Nederlandse regering ingebrachte standpunten.

Arrest van het Hof van 21 oktober 2010, Albron Catering/FVN Bondgenoten en John Roest, zaak C-242/09 (Nederland, Gerechtshof Amsterdam)

In deze zaak buigt het Hof zich over de bescherming van werknemers bij een overgang van onderneming in een situatie waarin een werknemer twee werkgevers heeft binnen één concern. De werknemer die het startschot gaf tot deze zaak was formeel in dienst bij Heineken Nederlands Beheer (een zogenaamde personeelsvennootschap binnen het Heineken-concern) terwijl hij op basis van permanente detachering feitelijk werkzaam was bij Heineken Nederland BV, een andere werkmaatschappij binnen het Heineken-concern. Heineken Nederland BV besloot met ingang van 1 maart 2005 haar cateringactiviteiten over te dragen aan Albron. De vraag was of het door Albron overgenomen personeel aanspraak kon maken op behoud van de (oude) arbeidsvoorwaarden, nu dit personeel geen arbeidsovereenkomst had met de werkmaatschappij die de activiteiten overdraagt. Tot dusver werd ervan uitgegaan dat richtlijn 2001/23 alleen het personeel beschermt dat een arbeidscontract heeft met de vervreemder van de activiteiten. Het Hof oordeelt echter dat de bescherming van de richtlijn

ook geldt in een situatie als deze. Volgens het Hof beschermt de richtlijn ook de non-contractuele arbeidsrelatie en kan de non-contractuele werkgever ook ‘vervreemder’ in de zin van de richtlijn zijn. De strekking van het arrest lijkt te zijn beperkt tot de situatie van dubbel werkgeverschap binnen een concern en zich daardoor niet uit te strekken tot bijvoorbeeld detachering van personeel van buiten het concern. Dit is in lijn met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Staatssteun

Arrest van het Hof van 11 maart 2010, CELF II, zaak C-1/09 (Frankrijk)

Dit is de tweede uitspraak van het Hof over een steunmaatregel van Frankrijk aan de exportorganisatie CELF. De zaak gaat over handhaving van de staatssteunregels door de nationale rechter. Frankrijk heeft CELF staatssteun verleend, zonder deze aan te melden bij de Europese Commissie. Dit is in strijd met de zogenaamde standstill-verplichting (thans artikel 108 lid 3 VWEU). De nationale rechter wordt geacht – indien daartoe aangezocht – deze onrechtmatigheid op te heffen, bijvoorbeeld door de terugvordering van het steunbedrag te eisen. De Commissie heeft, na onderzoek op eigen initiatief, tot drie keer toe haar goedkeuring verleend voor de Franse steunmaatregel. Haar beschikkingen zijn echter alle drie door het Gerecht vernietigd. Het is niet uitgesloten dat de Commissie opnieuw positief zal oordelen. De Franse rechter wil dan ook weten of hij zijn oordeel over de terugvordering van de onrechtmatige staatssteun kan aanhouden tot de Commissie opnieuw beslist heeft. Het Hof vindt - anders dan de Nederlandse regering in deze zaak - dat dit niet kan. De standstill-verplichting dient ertoe te voorkomen dat onrechtmatige steun wordt uitgekeerd. Omwille van de bescherming van de belangen van bijvoorbeeld concurrenten, moet de nationale rechter maatregelen opleggen in geval van schending van de standstill-plicht. De nuttige werking van deze plicht wordt ontnomen wanneer de nationale rechter zijn uitspraak zou kunnen aanhouden. Het feit dat de Commissie de steunmaatregel drie keer heeft goedgekeurd, maakt dit niet anders. Het Hof oordeelt dat de vaststelling van drie opeenvolgende positieve beschikkingen die door het Gerecht nietig zijn verklaard, geen buitengewone omstandigheid vormt die zou rechtvaardigen dat de plicht tot terugbetaling van onrechtmatig ontvangen steun wordt beperkt. Dit was ook het standpunt van de Nederlandse regering.

Strafrecht

Arrest van het Hof van 16 november 2010, Mantello, C-261/09 (Duitsland)

Een Italiaanse rechter heeft een Europees aanhoudingsbevel (EAB) uitgevaardigd voor de heer Mantello. Geatano Mantello bevindt zich in Duitsland, maar wordt in Italië gezocht voor deelname aan een criminele organisatie die zich bezighoudt met drugshandel. De Duitse rechter die moet beslissen over de overlevering, stelt vast dat Mantello drie jaar eerder in Italië is veroordeeld voor een (afzonderlijk) drugsdelict. Uit het dossier blijkt dat op het moment van die veroordeling, de Italiaanse opsporingsinstanties al vermoedden dat Mantello deel uitmaakte van een criminele drugsorganisatie. Zij kozen er echter voor dat feit nog niet aan de Italiaanse rechter voor te leggen; eerst wilden zij het onderzoek naar de drugsorganisatie volledig afronden. Deze gang van zaken zou op grond van het Duitse strafrecht niet in alle gevallen zijn toegestaan vanwege het beginsel van *ne bis in idem*, op grond waarvan iemand niet twee keer vervolgd mag worden voor hetzelfde feit. Het Kaderbesluit EAB verplicht tot weigering van de overlevering in geval van ‘bis in idem’. De Duitse rechter vraagt zich dus af of hij Mantello wel kan overleveren. Het Hof ziet geen bezwaren. Het Italiaanse recht is in gevallen als deze bepalend. Naar Italiaans strafrecht is de (tweede) vervolging van Mantello toegestaan. Bij onduidelijkheid hierover kan de Duitse

rechter vragen stellen in het kader van de judiciële samenwerking tussen lidstaten. Als het antwoord strookt met de uitleg van de *bis in idem*-weigeringsgrond uit het Kaderbesluit, dan is er geen reden om de overlevering te weigeren. Voor de Nederlandse regering een gunstig resultaat. Echter, liever nog wilde Nederland de uitspraak dat de *ne bis in idem*-weigeringsgrond niet kan worden toegepast omdat de twee vervolgingen in een en dezelfde lidstaat plaatsvinden. Dit standpunt heeft het Hof helaas niet overgenomen.

Vrij verkeer

Arrest van het Hof van 1 juli 2010, Sbarigia, zaak C-393/08 (Italië)

Emanuela Sbarigia is eigenares van een apotheek, gelegen in het historische centrum van Rome. Op grond van de regeling betreffende de openingstijden en vakantiesluitingen van apotheken in de regio Lazio is haar apotheek wegens vakantie verplicht gesloten voor de periode van 21 juli tot 10 augustus. Zij is het daar niet mee eens, maar haar verzoek tot afwijking van de sluitings- en vakantiekalender wordt door de autoriteiten afgewezen. In het kader van haar beroepsprocedure tegen de afwijzing van haar verzoek stelt de Italiaanse rechter vragen aan het Hof over de verenigbaarheid van de betreffende regeling met het EU-recht. Het Hof oordeelt dat de vragen niet-ontvankelijk zijn. Gelet op de omstandigheden in het hoofdgeding is uitlegging van het artikel over het vrije dienstenverkeer (artikel 56 VWEU) irrelevant, nu het volgens het Hof in casu hooguit zou kunnen gaan om de vrije vestiging (artikel 49 VWEU). De verwijzende rechter heeft echter over dit artikel geen vragen gesteld. Wat de toepassing van het mededingingsrecht betreft oordeelt het Hof dat de betrokken regeling op zichzelf, of door de toepassing ervan, de handel tussen lidstaten niet kan beïnvloeden. Evenmin zijn de artikelen met betrekking tot volksgezondheid en consumentenbescherming (artikelen 168 en 169 VWEU) relevant. De reden hiervoor is dat deze zich richten tot de instellingen van de Unie, alsmede de lidstaten, en derhalve niet ingeroepen kunnen worden om nationale maatregelen aan het Unierecht te toetsen. Het Hof heeft de inbreng van de Nederlandse regering gedeeltelijk gevolgd. Echter, de Nederlandse regering heeft bepleit dat het vrij verkeer van goederen in deze zaak van toepassing is.

Arrest van het Hof van 16 december 2010, Josemans, zaak C-137/09 (Nederland, Raad van State)

De gemeente Maastricht startte in 2005 een pilotproject om drugstoerisme uit de omliggende landen tegen te gaan. In de Algemene Plaatselijke Verordening werd opgenomen dat alleen ingezetenen van Nederland toegang hebben tot de coffeeshops in Maastricht. Uit controles bleek dat coffeeshop *Easy Going* niet-ingezetenen toegang gaf tot de coffeeshop. Daarop besloot de burgemeester van Maastricht de coffeeshop tijdelijk te sluiten. Eigenaar Josemans ging tegen deze beslissing in beroep, wat uiteindelijk heeft geleid tot een procedure bij de Raad van State. In het kader van deze procedure heeft de Raad van State vragen gesteld aan het Hof over de verenigbaarheid van het ingezetenen criterium met EU-recht. Het Hof oordeelt dat een coffeeshophouder zich voor de verkoop van cannabis niet kan beroepen op Unierecht. Reden hiervoor is dat deze stoffen wegens hun aard onder een volstrekt invoer- en verhandelsverbod in alle lidstaten vallen. Dat Nederland de handel gedooft doet daar niet aan af. Voor wat betreft de 'legale' dranken en etenswaren die in de coffeeshop worden verkocht, toetst het Hof wel aan het vrij verkeer van diensten. Het weren van inwoners van andere lidstaten is een beperking van deze vrijheid. Deze beperking is volgens het Hof evenwel gerechtvaardigd uit het oogpunt van bestrijding van het drugstoerisme. Het weren van niet-ingezetenen is hiervoor een geschikt en evenredig middel, aldus het Hof. De uitspraak komt overeen met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 8 september 2010, Markus Stoß, gevoegde zaken C-316/07, C-358/07–C-360/07, C-409/07 en C-410/07 (Duitsland)

Deze zaak betreft de vraag of de Duitse deelstaten kansspelen op een stelselmatige en samenhangende wijze reguleren. Verschillende bedrijven hebben vergunningen om sportwedenschappen aan te bieden in het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. Deze bedrijven bieden ook sportwedenschappen aan in het Duitse land Hessen en Baden-Württemberg. Hier hebben zij echter geen vergunning voor gekregen van de Duitse autoriteiten. De voortzetting van de activiteiten wordt hun daarom verboden. Lidstaten kunnen het aanbod van kansspelen beperken op grond van de bescherming van de consument, fraudebestrijding en het voorkomen van geldverkwisting, maar de betrokken maatregel moet wel geschikt zijn en niet verder gaan dan noodzakelijk om een dergelijke doelstelling te bereiken. De verwijzende rechter heeft vastgesteld dat de houders van het Duitse publieke monopolie voor sportwedenschappen intensieve reclamecampagnes voeren. Bovendien is het Duitse beleid voor casino's en gokautomaten gericht op uitbreiding van het aanbod. Het Hof oordeelt daarom dat er in die omstandigheden eerder sprake is van aanmoediging dan van een samenhangende en stelselmatige beperking van gokken. Om het gokbeleid verenigbaar te laten zijn met het vrije dienstenverkeer (thans artikel 56 VWEU) is de stelselmatigheid en samenhangendheid van dit beleid vereist. Het monopolie op sportwedenschappen is daarom volgens het Hof niet gerechtvaardigd. De uitspraak komt op dit punt niet overeen met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 8 september 2010, Carmen Media Group, zaak C-46/08 (Duitsland)

Carmen Media Group (CMG) is in Gibraltar gevestigd en heeft een vergunning voor het aanbieden van sportwedenschappen in het buitenland. Zij wil in Duitsland via het internet sportwedenschappen aanbieden. Het land Schleswig Holstein handhaaft echter een monopolie op de organisatie van sportwedenschappen en loterijen. Doel van dit monopolie is om gokverslaving en geldverkwisting te voorkomen. Het land weigert CMG daarom toestemming te verlenen voor het aanbieden van sportwedenschappen via internet. CMG gaat tegen deze afwijzing in beroep. Het Hof stelt vast dat het beleid voor casinospelen en gokautomaten in de praktijk gericht is op het uitbreiden van het aanbod, terwijl het doel van het monopolie op sportwedenschappen en loterijen is om het aanbod te beperken. De monopolieregeling is daarom niet geschikt om gokactiviteiten op samenhangende en stelselmatige wijze te beperken. De belemmering van het vrije dienstenverkeer (thans artikel 56 VWEU) is dan ook niet gerechtvaardigd, aldus het Hof. Het algemene verbod op internetgokken is naar het oordeel van het Hof in beginsel wel verenigbaar met het vrije dienstenverkeer, omdat kansspelen op internet ernstiger risico's op fraude en voor consumenten met zich meebrengen dan kansspelen via andere kanalen. De overgangperiode van een jaar, waarin rechtmatige aanbieders van loterijen nog actief mogen blijven op internet, doet daar niet aan af. De uitspraak van het Hof komt gedeeltelijk overeen met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van Justitie van 3 juni 2010, Sporting Exchange Ltd. ('Betfair')/ Minister van Justitie, zaak C-203/08 (Nederland, Raad van State)

Nederland kent een gesloten vergunningenstelsel voor kansspelen. Dit betekent dat er één vergunning wordt verstrekt per soort kansspel. Het is daarnaast niet toegestaan om kansspelen via internet aan te bieden. De minister heeft dan ook een vergunningsaanvraag van Betfair, een aanbieder van kansspelen uit het Verenigd Koninkrijk, om via internet kansspelen aan te mogen bieden in Nederland, geweigerd. De Raad van State heeft in hoger beroep vragen

gesteld over de verenigbaarheid van de Nederlandse regeling met het vrij verkeer van diensten (thans artikel 56 VWEU). Het Hof bevestigt eerdere rechtspraak (C-42/07 Liga Portuguesa) dat een regeling als de Nederlandse een beperking van het vrij verkeer van diensten vormt. Het Hof overweegt dat een dergelijke beperking kan worden gerechtvaardigd met het oog op criminaliteitsbestrijding, bescherming van de consument en het vermijden van maatschappelijke problemen. Dat geldt des te meer voor gokken op internet, waar het risico op fraude hoger is en dat, bij gebrek aan harmonisatie, voor de lidstaat moeilijker controleerbaar is dan traditionele kansspelen. De toekenning van exclusieve rechten acht het Hof in dit geval daarom een geschikt middel. De beperking is gerechtvaardigd op grond van fraude- en criminaliteitsbestrijding. Verder bepaalt het Hof dat aanbieders van kansspelen in beginsel eerlijk moeten kunnen concurreren om de vergunningen. Hierop maakt het Hof direct een uitzondering, namelijk als er sprake is van een openbare exploitant wiens beheer onder rechtstreeks toezicht staat van de staat of wanneer er sprake is van een particuliere exploitant op wiens activiteiten de overheid een strenge controle uit kan oefenen. De verwijzende rechter zal moeten bepalen of het Nederlandse toezicht op de activiteiten van vergunninghouders, zoals Lotto, streng genoeg is. De uitspraak is gunstig voor de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 3 juni 2010, Ladbrokes Betting & Gaming Ltd./Stichting de Nederlandse Sporttotalisator, zaak C-258/08 (Nederland, Hoge Raad)

Lotto is houdster van een exclusieve vergunning voor het organiseren van sportprijsvragen, de lotto en het cijferspel in Nederland. Zij verwijt Ladbrokes dat het aan Nederlandse ingezetenen kansspelen aanbiedt via internet, zonder dat het daarvoor een vergunning heeft. In laatste instantie van het geschil stelt de Hoge Raad een aantal vragen over de verenigbaarheid van het restrictieve Nederlandse vergunningenstelsel met het vrije dienstenverkeer en of het aanprijzen van gokspelen daarin past. Het Hof oordeelt, net als in de zaak Betfair, dat het Nederlandse stelsel gerechtvaardigd is. Bovendien is het, onder voorwaarden, een exclusieve vergunninghouder ook toegestaan om zijn aanbod van kansspelen aantrekkelijker te maken door nieuwe kansspelen te introduceren en reclame te maken. Dit is het geval wanneer illegale gokactiviteiten een probleem vormen dat met de uitbreiding van activiteiten kan worden ondervangen. Deze uitbreiding moet verenigbaar zijn met de doelstelling om gokverslaving te beteugelen. Hierbij is van belang dat de opbrengsten van de kansspelen niet een doel op zich vormen, maar een bijkomend voordeel zijn. Het is aan de Hoge Raad om na te gaan of de uitbreiding van kansspelen en het maken van reclame past binnen een kader van “gecontroleerd expansiebeleid in de kansspelsector, dat er daadwerkelijk op gericht is de speellust in het legale circuit te leiden.” De uitspraak komt grotendeels overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Goederen

Arrest van het Hof van 3 december 2010, Ker Optika, zaak C-108/09 (Hongarije)

Deze zaak betreft een Hongaarse regeling die de verkoop van contactlenzen uitsluitend voorbehoudt aan speciaalzaken voor medische hulpmiddelen. Indirect wordt daarmee de verkoop via internet verboden. Het Hof wordt gevraagd of een dergelijke regeling verenigbaar is met richtlijn 2000/31 betreffende elektronische handel en met het vrij verkeer van goederen. Het Hof maakt daarbij een onderscheid tussen de verkoop zelf, namelijk het elektronisch sluiten van de overeenkomst, en de aflevering van de lenzen thuis en de eventuele raadpleging van een arts. Het Hof meent dat de verkoop zelf onder de richtlijn elektronische handel valt, maar dat de levering rechtstreeks getoetst moet worden aan de bepalingen van het EU-werkingsverdrag. Volgens het Hof is er sprake van een belemmering

van het vrij verkeer van goederen. Hoewel de regeling geldt voor alle marktdeelnemers, hindert deze de toegang tot de markt aanzienlijk voor marktdeelnemers uit andere lidstaten. Naar het oordeel van het Hof is er daarom sprake van een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking. De regeling is volgens het Hof geschikt om het doel, namelijk de bescherming van de gezondheid van contactlensdragers, te bereiken. De regeling kan echter niet gerechtvaardigd worden, nu minder restrictieve maatregelen naar het oordeel van het Hof mogelijk zijn. Alleen de eerste levering zou aan bepaalde voorwaarden onderworpen kunnen worden. De regeling is daarom strijdig met de bepalingen van het Verdrag én met de bepalingen van de richtlijn. Deze uitspraak is conform het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 9 december 2010, Humanplasma GmbH, zaak C-421/09 (Oostenrijk)

In Oostenrijk mag alleen bloed voor bloedtransfusies worden gebruikt, dat zonder betaling (volledig onbezoldigd) is verkregen. Dit betekent dat een bloeddonor ook geen onkostenvergoeding mag hebben gekregen. De Oostenrijkse eis beoogt de hoge kwaliteit en veiligheid van bloedproducten te garanderen en vrijwillige bloeddonaties te stimuleren. Human Plasma is een Duits bedrijf dat in Oostenrijk bloed wil leveren. Het bedrijf levert ook bloed uit andere landen dat tegen onkostenvergoeding verkregen is. De vraag is nu of de Oostenrijkse eis het vrij verkeer van goederen belemmert (thans artikel 30 juncto 36 VWEU). Volgens het Hof is dit het geval. Het vereiste kan weliswaar worden gerechtvaardigd uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid, maar is niet geschikt, noch evenredig, aldus het Hof. Dit oordeel ziet met name op het aspect dat (ook) geen onkostenvergoeding voor het bloed mag zijn verkregen. Een onkostenvergoeding op zichzelf zet donoren niet aan tot het afgeven van bloed. Daarnaast vindt het Hof het achterwege laten van een onkostenvergoeding niet noodzakelijk om de kwaliteit en veiligheid van donorbloed te garanderen. In richtlijn 2002/98 zijn immers al gedetailleerde voorschriften opgenomen voor het testen van donorbloed, die de kwaliteit en veiligheid van het donorbloed garanderen. Het Hof wijst er tot slot nog op dat zelfs richtlijn 2002/98, die – net als de Oostenrijkse regeling – de bescherming van de gezondheid van donoren en van ontvangers van het bloed nastreeft, niet oplegt dat donatie geheel gratis moet zijn. Dit is ook de door de Nederlandse regering gewenste uitkomst in deze zaak.

Kapitaal

Arrest van het Hof 28 oktober 2010, Établissement Rimbaud SA, zaak C-72/09 (Frankrijk)

In deze zaak geeft het Hof uitleg aan artikel 40 van de overeenkomst over de Europese Economische Ruimte (EER). Dit artikel heeft dezelfde juridische strekking als artikel 63 VWEU over het vrij verkeer van kapitaal. Aan de orde is een Franse belasting die moet worden betaald door rechtspersonen die onroerend goed in Frankrijk bezitten. Onder bepaalde voorwaarden kan aanspraak worden gemaakt op een vrijstelling van deze belasting. Er geldt echter een aanvullende voorwaarde voor rechtspersonen die een zetel hebben buiten Frankrijk: de vrijstelling geldt dan alleen als Frankrijk een overeenkomst inzake administratieve bijstand of een verdrag met een non-discriminatieclausule heeft gesloten met het betreffende land. In het arrest ELISA (C-451/05), waarin dezelfde Franse belastingmaatregel ter discussie stond, oordeelde het Hof reeds dat de aanvullende voorwaarde een ongerechtvaardigde belemmering vormt voor het kapitaalverkeer tussen lidstaten. Hier is immers een alternatief voorhanden, te weten de wederzijdse bijstand op grond van richtlijn 77/799. Omdat deze richtlijn niet geldt in de betrekkingen tussen Frankrijk en een land uit de Europese Economische Ruimte (EER), zoals in casu Liechtenstein, kan het arrest ELISA niet integraal worden getransponeerd naar het kapitaalverkeer tussen lidstaten

en EER-landen, aldus het Hof. Het kapitaalverkeer tussen lidstaten en EER-landen voltrekt zich in een andere juridische context. Om die reden is de Franse aanvullende voorwaarde in deze EER-context wel gerechtvaardigd. Een verdrag inzake de administratieve bijstand is immers geschikt en noodzakelijk om de inlichtingen te verkrijgen van belastingautoriteiten uit het EER-land, die benodigd zijn om de gegevens van de belastingplichtige die aanspraak wil maken op de vrijstelling, te kunnen controleren. Dit oordeel van het Hof is in lijn met het door Nederland in deze zaak ingenomen standpunt.

Personen

Arrest van het Hof van 16 maart 2010, Olympique Lyonnais SASP, zaak C-325/08 (Frankrijk)

Deze zaak betreft een regeling van de Franse voetbalbond over de opleidingskosten van talentvolle spelers. Op grond van deze regeling is een speler op straffe van schadevergoeding verplicht zijn eerste contract als beroepsspeler te tekenen bij de club die hem heeft opgeleid. Het talent Olivier Bernard heeft zijn opleiding genoten bij Olympique Lyonnais. Deze club biedt hem vervolgens een contract als beroepsspeler aan. Bernard weigert dit aanbod en tekent een contract bij Newcastle UFC. Olympique Lyonnais start een schadevergoedingsactie tegen zowel Bernard als zijn nieuwe club. In deze procedure stelt de Franse rechter prejudiciële vragen over de verenigbaarheid van de Franse regeling met het Unierecht. Het Hof bevestigt allereerst dat professionele sportbeoefening binnen de reikwijdte van het Unierecht valt. De Franse regeling dient dan ook beoordeeld te worden onder het vrij verkeer van werknemers, aldus het Hof. Naar het oordeel van het Hof levert de betrokken regeling een belemmering op, omdat deze een speler ervan kan weerhouden zijn recht van vrij verkeer uit te oefenen. Het Hof benadrukt dat een dergelijke belemmering slechts toelaatbaar is wanneer de regeling zijn rechtvaardiging vindt in dwingende redenen van algemeen belang en noodzakelijk en evenredig is. Met verwijzing naar het arrest Bosman (C-415/93) erkent het Hof dat de 'aanmoediging van de indienstneming en opleiding van jonge spelers' een legitieme doelstelling is, gelet op de grote maatschappelijke betekenis van sport. Echter, naar het oordeel van het Hof is de Franse regeling niet evenredig en gaat deze verder dan noodzakelijk is om dit doel te bereiken. Bepalend is daarbij dat de eventueel toe te kennen schadevergoeding wordt vastgesteld aan de hand van de totale door de club geleden schade, en niet op grond van de werkelijke opleidingskosten die door de club zijn gemaakt. Bovendien wordt het bedrag van deze schade vastgesteld op grond van een evaluatie aan de hand van criteria die niet op voorhand vastliggen. Deze uitspraak komt in grote lijnen overeen met het door Nederland naar voren gebrachte betoog.

Arrest van het Hof van 14 oktober 2010, Van Delft e.a./College voor Zorgverzekeringen, C-345/09 (Nederland, Centrale Raad van Beroep)

Met de overgang naar het nieuwe ziektekostenstelsel in 2006 houdt Nederland een zogeheten zorgpremie in op het Nederlandse pensioen van personen die in een andere lidstaat wonen. Nederlandse gepensioneerden in het buitenland verzetten zich tegen betaling van de premie. Volgens hen is de premieheffing in strijd met het EU-recht. De Centrale Raad van Beroep heeft vragen gesteld over de verhouding van de verplichte zorgpremie met het EU-recht. Volgens het Hof staan de EU-regels op het gebied van sociale zekerheid van verordening 1408/71 en de vrijheid van reizen en verblijven binnen de EU niet in de weg aan de verplichte inhouding van zorgpremie. Deze uitspraak van het Hof komt overeen met de lijn van het Nederlandse betoog. Wel moet de Centrale Raad van Beroep onderzoeken of bij de overgang naar het nieuwe ziektekostenstelsel in 2006 de gepensioneerden die reeds in het buitenland woonden, verschillend zijn behandeld ten opzichte van ingezetenen.

Arrest van het Hof van 22 juni 2010, Melki en Abdelli, gevoegde zaken C-188/10 en C-189/10 (Frankrijk)

Melki en Abdelli zijn Algerijnse burgers die illegaal op Frans grondgebied verblijven. Zij worden opgepakt tijdens een controle van de Franse autoriteiten, nabij de Belgische grens. Hun zaak komt uiteindelijk voor het Franse Cour de Cassation, dat twee prejudiciële vragen stelt. De eerste is of de Franse controles verenigbaar zijn met artikel 67 VWEU, dat ziet op de afschaffing van grenscontroles. Het Hof oordeelt dat deze politiecontroles zijn toegestaan, zolang zij door wetgeving worden ingekaderd. Het optreden mag in de praktijk namelijk niet het effect hebben van een grenscontrole. Op de tweede vraag, of een nationale tussenprocedure voor constitutionele toetsing verenigbaar is met artikel 267 VWEU, antwoordt het Hof dat dit alleen zo is wanneer deze procedure lagere rechters niet belet om ook prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie. De uitspraak van het Hof is de door de Nederlandse regering gewenste uitspraak.

Vestiging

Beschikking van het Hof van 12 januari 2010, Amiraïke Berlin GmbH, zaak C-497/08 (Duitsland)

De in Duitsland gevestigde vennootschap Amiraïke bezit een meerderheidsaandeel in AeroCC, een Britse vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Het Britse vennootschapsrecht vereist de indiening van een door een Britse belastingadviseur goedgekeurde jaarrekening. De bestuurders van de AeroCC hebben dit nagelaten. Als gevolg hiervan wordt de vennootschap uit het vennootschapsregister geschrapt en valt haar vermogen toe aan de Britse kroon. Amiraïke dient daarop bij het Amtsgericht Charlottenburg een verzoek in tot benoeming van een ‘vereffenaar na doorhaling’ om het in Duitsland gesitueerde vermogen van AeroCC te liquideren volgens het beginsel van de gesplitste vennootschap. Het Amtsgericht vraagt het Hof of uit de vrijheid van vestiging en het beginsel van wederzijdse erkenning kan worden afgeleid dat lidstaten hebben geaccepteerd dat de keuze van een vennootschap voor het vennootschapsrecht van een lidstaat impliceert dat deze vennootschap voor al haar vermogensbestanddelen onderworpen is aan het vennootschapsrecht van die lidstaat, ook als vermogensbestanddelen zich in een andere lidstaat bevinden. Volgens de Nederlandse regering dient deze vraag ontkennend beantwoord te worden. Het Hof heeft zich met deze beschikking onbevoegd verklaard om te antwoorden op de door het Amtsgericht gestelde vraag. Dit is omdat het Amtsgericht om een prejudiciële beslissing heeft verzocht in haar hoedanigheid van bestuursorgaan. Het Amtsgericht heeft in deze zaak kennis genomen van een verzoek in eerste instantie om benoeming van een vereffenaar voor AeroCC. Het gaat daarbij om een handelszaak waarbij echter geen sprake is van een geschil tussen twee partijen.

Vervoer

Arrest van het Hof van 29 april 2010, Smit Reizen, zaak C-124/09 (Nederland, Raad van State).

Smit Reizen exploiteert een touringcarbedrijf in Harderwijk en verzorgt ‘s zomers buspendels naar Spanje. Deze busreizen beginnen in Maarheeze (Noord-Brabant). Maarheeze ligt op ongeveer 2 uur rijden van Harderwijk. De buschauffeurs van de buspendels wonen in de buurt van Harderwijk en moeten eerst naar Maarheeze komen. De vraag is hoe de twee uur durende rit naar Maarheeze moet worden beoordeeld. Is het woon/werkverkeer, is het rusttijd of is het werktijd? Het kader wordt in deze zaak gevormd door verordening 3820/85 tot harmonisatie van bepaalde voorschriften van sociale aard voor het wegvervoer en het begrip

‘exploitatiecentrum’ daarin. Het Hof concludeert dat onder het begrip ‘exploitatiecentrum’ moet worden verstaan “*de plaats waaraan de bestuurder concreet verbonden is, te weten de installatie van de vervoeronderneming van waaruit hij in het kader van de normale verrichting van zijn werkzaamheden en niet op bijzondere instructies van zijn werkgever, regelmatig zijn dienst opneemt en waarnaar hij aan het einde daarvan terugkeert*”. De tijd die een bestuurder besteedt om van het exploitatiecentrum naar de plek te rijden waar hij een voertuig moet overnemen is, ongeacht of hij zelf rijdt of wordt gereden, tijd waarover hij niet zelf kan beschikken. Deze tijd kan dus ook niet worden gekwalificeerd als ‘rusttijd’. De uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Rechtstreekse zaken

Nederland als partij

Direct beroep

Arrest van het Gerecht van 16 december 2010, Nederland en NOS/Commissie, gevoegde zaken T-231/06 en T-237/06

Deze zaak betreft het financieringsstelsel van de Nederlandse publieke omroepen. De Commissie heeft bepaalde betalingen die de publieke omroepen van de Nederlandse staat ontvangen hebben, als nieuwe, ongeoorloofde staatssteun aangemerkt en stelt dat de Nederlandse staat de gedane betalingen moet terugvorderen. Nederland en de NOS, een publieke omroep waarvan het bestuur tevens belast is met de coördinatie van het hele publieke omroepbestel, hebben beroep ingesteld tegen de beschikking van de Commissie. Het Gerecht oordeelt dat de rechten van de verdediging niet geschonden zijn, nu Nederland ruim de tijd heeft gehad op de gegevensverstrekking te reageren. De Nederlandse autoriteiten konden volgens het Gerecht in ieder geval na 22 december 2005, de datum waarop zij een brief van de Commissie ontvingen, begrijpen hoe de overcompensatie berekend zou worden. Het Gerecht overweegt verder dat er inderdaad sprake is van nieuwe steun. De betrokken betalingen vormen volgens het Gerecht geen onderdeel van de reguliere betalingen aan de publieke omroepen. De reguliere betalingen dateren van voor 1958, terwijl de andere betalingen later zijn ingevoerd. Artikel 108 lid 3 EG stelt wijziging van bestaande steun gelijk aan nieuwe steun. De andere dan reguliere betalingen zijn daarom volgens het Gerecht aan te merken als nieuwe steun. Het Gerecht oordeelt daarnaast dat de Commissie bij de vaststelling van de mededingingsversturende praktijk het evenredigheidsbeginsel niet geschonden heeft en dat zij zich gehouden heeft aan het motiveringsbeginsel. De uitspraak is niet conform het Nederlandse standpunt dat de bestaande steun geen wezenlijke wijziging had ondergaan. Nederland heeft om hogere voorziening tegen deze uitspraak verzocht bij het Hof.

Inbreukprocedures

Arrest van het Hof van 29 april 2010, Commissie/Nederland, zaak C-92/07

De Europese Commissie heeft Nederland voor het Hof gedaagd en gesteld dat de leges voor verblijfsvergunningen van Turkse onderdanen strijdig zijn met het EU-Turkije associatieregime. Voorzover Nederland Turkse onderdanen aan legesheffingen onderwerpt, mogen deze volgens de Commissie niet hoger zijn dan heffingen voor gelijkwaardige documenten voor EU onderdanen. Het EU-Turkije associatieregime bevat een aantal standstill-bepalingen. Op grond van deze bepalingen mag een lidstaat geen nieuwe maatregelen invoeren die de rechten van Turkse onderdanen, en daarmee hun verblijfsrecht, aan strengere voorwaarden onderwerpen dan de in 1980 geldende voorwaarden. Het Hof herhaalt zijn uitspraak in de zaak Sahin (C-242/06) dat de standstill-bepalingen de invoering van nieuwe beperkingen betreffende de materiële en/of procedurele voorwaarden voor eerste

toelating van Turkse onderdanen, die van het vrij verkeer van werknemers, de vrijheid van vestiging of het vrij verkeer van diensten gebruik willen maken, verbieden. Het Hof stelt vervolgens vast dat de leges in kwestie zijn ingevoerd na de inwerkingtreding van het betrokken akkoord met Turkije (Besluit 1/80). Het invoeren van nieuwe maatregelen is op zich niet verboden, maar deze moeten evenredig zijn aan de maatregelen die gelden voor EU-burgers. Het Hof constateert dat de leges voor een verblijfsvergunning voor Turkse onderdanen aanzienlijk hoger zijn dan voor EU-burgers. Omdat voor dit verschil geen aannemelijke rechtvaardiging bestaat, is de maatregel onevenredig, aldus het Hof. Het Hof overweegt in dat verband dat de associatieovereenkomst tot doel heeft om het verschil tussen Turkse onderdanen en EU-burgers te verkleinen door geleidelijk het vrij verkeer van werknemers tot stand te brengen en beperkingen van de vrijheid van vestiging en de vrije dienstverrichting op te heffen. De non-discriminatiebepalingen bevorderen deze ontwikkeling. Het Hof concludeert dat Nederland zijn uit het associatieregime EU-Turkije voortvloeiende verplichtingen niet is nagekomen.

Arrest van het Hof van Justitie van 25 maart 2010, Commissie/Nederland, zaak C-79/09

In Nederland is de tijdelijke detachering van personeel in de sociaal-culturele sector, de gezondheids- en de onderwijssector vrijgesteld van btw. Ook detacheringen binnen de overheid die strekken ter bevordering van de arbeidsmobiliteit, zijn vrijgesteld van btw, evenals de detachering van overheidspersoneel aan Euregio's. De Commissie is hierover tegen Nederland een inbreukprocedure gestart bij het Hof. Volgens de Commissie zou het in strijd zijn met de Zesde btw-richtlijn om tijdelijke vormen van detachering vrij te stellen van btw. Ook detachering van overheidspersoneel aan Euregio's en bevordering van arbeidsmobiliteit mogen volgens haar niet worden vrijgesteld van btw. Hoewel overheidswerkzaamheden door de richtlijn zijn vrijgesteld van btw, meent de Commissie dat dergelijke detacheringen binnen de overheid marktactiviteiten zijn die niet onder deze vrijstelling vallen. De Commissie stelt dat de Nederlandse vrijstellingen de mededinging verstoren. Het Hof heeft het beroep van de Commissie echter verworpen omdat zij de gestelde strijdigheid van de betrokken vrijstellingen met de Zesde btw-richtlijn niet heeft bewezen. Nederland is op alle punten door het Hof in het gelijk gesteld.

Arrest van het Hof van 16 december 2010, Commissie/Nederland, zaak C-233/10

De Europese Commissie heeft een beroep ingesteld tegen Nederland, wegens niet-nakoming van de implementatie van richtlijn 2007/44 inzake het financieel toezicht. Krachtens deze richtlijn moeten wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vastgesteld worden door de lidstaten. De Nederlandse regering erkent niet tijdig aan zijn verplichtingen te hebben voldaan, doordat er vertragingen zijn opgetreden in het wetgevingsproces. Het Hof oordeelt dat het beroep van de Commissie gegrond is, aangezien Nederland binnen de in het met redenen omkleed advies gestelde termijn geen maatregelen heeft vastgesteld. Het Hof herhaalt zijn vaste rechtspraak dat een lidstaat geen beroep kan doen op 'bepalingen, praktijken of situaties van zijn interne rechtsorde' om niet-nakoming van een unierechtelijke verplichting te rechtvaardigen.

Nederland als interveniënt

Direct beroep

Arrest van het Gerecht van 9 september 2010, Al-Aqsa/Raad (ondersteund door o.a. Nederland), T-348/07

Al-Aqsa heeft haar plaatsing op de EU-terrorismelijst, waardoor haar tegoeden zijn bevroren, aangevochten bij het Gerecht. De Nederlandse regering heeft de Raad in deze zaak gesteund.

De Europese listing van Al-Aqsa was gebaseerd op een uitspraak van een Nederlandse civiele rechter uit 2003, waarin de oorspronkelijke Nederlandse sanctieregeling uit 2003 tegen Al-Aqsa Nederland werd bevestigd. In zijn uitspraak van 9 september 2010 oordeelt het Gerecht dat de uitspraak van de kortgedingrechter, tezamen met de sanctieregeling, in beginsel een deugdelijke grondslag voor de Europese listing van Al-Aqsa vormde. Toch vernietigt het Gerecht het besluit van de Raad om Al-Aqsa op de terrorisme lijst te plaatsen. Volgens het Gerecht kon de uitspraak van de nationale rechter geen grondslag meer vormen voor de plaatsing van Al-Aqsa op de EU-terrorismlijst, nadat de Nederlandse sanctieregeling tegen Al-Aqsa was ingetrokken. Zowel Nederland als Al-Aqsa hebben beroep tegen de uitspraak ingesteld bij het Hof.

Arrest van het Hof van 14 september 2010, Akzo Nobel (ondersteund door o.a. Nederland)/ Commissie, zaak C-550/07 P

Deze zaak betreft een hogere voorziening over de vertrouwelijkheid van communicatie tussen een cliënt en zijn advocaat in dienstbetrekking. De heer S. is een Nederlandse advocaat in dienst van Akzo Nobel. Ambtenaren van de Europese Commissie hebben tijdens een verificatieonderzoek in het Britse kantoor van Akzo Nobel kopieën gemaakt van mails tussen de algemeen directeur van Akros, dat onderdeel van Akzo Nobel vormt, en zijn Nederlandse advocaat, de heer S.. Akzo Nobel stelt zich, net als de Nederlandse regering, op het standpunt dat deze mails vallen onder de bescherming van vertrouwelijkheid en daarom niet gebruikt mogen worden in de procedure. In de zaak AM&S Europe (155/79) oordeelde het Hof al dat een briefwisseling vertrouwelijk is indien deze plaatsvindt in het kader van het recht van de verdediging van een cliënt en afkomstig is van een onafhankelijke advocaat. Het Gerecht oordeelde in eerste aanleg dat een advocaat in dienstbetrekking niet aan dit onafhankelijkheids criterium voldoet. Het Hof stelt in deze hogere voorziening dat de interne advocaat zich als personeelslid in een wezenlijk andere positie bevindt dan een onafhankelijke externe advocaat. De Europese mededingingsregels geven de Europese Commissie ruime bevoegdheden en zien volgens het Hof niet op de gelijkstelling van externe advocaten en advocaten in dienstbetrekking. In Europese mededingingsprocedures is de correspondentie met een interne advocaat als gevolg van deze uitspraak niet meer beschermd als zijnde vertrouwelijk. Dit in tegenstelling tot in Nederlandse procedures, waarin correspondentie met interne advocaten wel bescherming geniet. Het Hof heeft het Nederlandse standpunt niet gevolgd.

Arrest van het Hof van 2 december 2010, Holland Malt (ondersteund door Nederland)/ Commissie, zaak C-464/09P

Deze zaak betreft een hogere voorziening ingesteld door Holland Malt BV tegen de uitspraak van het Gerecht van 9 september 2009 in zaak T-369/06 Holland Malt/Commissie (opgenomen in jaarbericht 2009). Hierin werd het beroep van Holland Malt tegen de beschikking van de Commissie over de onverenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt van investeringssteun bestemd voor de bouw van een mouterij in Eemshaven, verworpen. De Commissie had de subsidie aangemerkt als staatssteun en vastgesteld dat er geen normale afzetmogelijkheden waren voor de te produceren mout. Daarmee voldeed het niet aan de voorwaarden uit de richtsnoeren van de Commissie. Holland Malt meent dat de Commissie niet alleen de voorwaarden van de richtsnoeren, maar ook de gunstige effecten van de subsidie voor de regio had moeten betrekken bij haar oordeel. Het Hof bevestigt echter het oordeel van het Gerecht, dat de Commissie niet mag afwijken van haar eigen richtsnoeren wanneer die overeenstemmen met het Verdrag. Het Hof overweegt dat bij toekenning van steun op een door overcapaciteit gekenmerkte markt, de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang

wordt geschaad. De Commissie kan daarom concluderen dat de steun onverenigbaar is met de gemeenschappelijke markt, ongeacht of de steun gunstige gevolgen heeft voor de betrokken regio of de economische sector. Volgens het Hof heeft het Gerecht op goede gronden geoordeeld dat de Commissie de richtsnoeren en het Verdrag correct heeft toegepast. Het beroep wordt verworpen. Dit is niet het door de Nederlandse regering beoogde resultaat.

Inbreukprocedures

Arrest van het Gerecht van 20 mei 2010, Duitsland (ondersteund door o.a. Nederland)/ Commissie, zaak T-258/06

De Europese Commissie heeft in 2006 een interpretatieve mededeling gepubliceerd over de “gemeenschapswetgeving die van toepassing is op het plaatsen van opdrachten die niet of slechts gedeeltelijk onder de richtlijnen inzake overheidsopdrachten vallen.” Volgens Duitsland legt deze Commissiemededeling lidstaten de nieuwe verplichting op om ook overheidsopdrachten die onder de drempelwaarde van de richtlijnen voor overheidsopdrachten vallen, maar “voldoende verband houden met de werking van de interne markt”, van tevoren bekend te maken. Duitsland stelt beroep tot nietigverklaring in tegen deze Commissiemededeling en wordt gesteund door, onder andere, de Nederlandse regering. Het Gerecht oordeelt dat de mededeling geen rechtsgevolgen heeft voor de lidstaten, maar slechts al bestaande, uit het unierecht voortvloeiende verplichtingen herhaalt. Bij overheidsopdrachten die onder de grenzen uit de richtlijnen vallen, volgt uit de jurisprudentie dat de aanbestedende dienst zelf beoordeelt wat de relevantie is voor de interne markt. Er is volgens het Gerecht geen sprake van een nieuwe verplichting. Het Duitse beroep wordt niet-ontvankelijk verklaard.

Uitspraak van het Hof van 20 april 2010, Commissie/Zweden (ondersteund door o.a. Nederland), zaak C-246/07

Zweden heeft op eigen initiatief een voorstel ingediend bij het secretariaat van het Verdrag van Stockholm om de stof perfluor octaan sulfonaat (PFOS) als verboden stof op te laten nemen in bijlage A bij dit verdrag. Op communautair niveau werden toen al maatregelen voorbereid. De Commissie is een inbreukprocedure gestart tegen Zweden. Volgens de Commissie is Zweden zijn verplichting tot loyale samenwerking niet nagekomen (thans artikel 4 lid 3 VWEU). Ook zou Zweden het internationaal optreden van de Gemeenschap met betrekking tot het verbod van PFOS onmogelijk gemaakt hebben (oud artikel 300 lid 1 EG, thans artikel 218 VWEU). Het Hof wijst op de algemene gelding van de verplichting tot loyale samenwerking, die voortvloeit uit het vereiste van eenheid in de internationale vertegenwoordiging bij gedeelde bevoegdheden van de Unie en de lidstaten. Volgens het Hof was er sprake van een communautaire strategie om nog niet voor te stellen om PFOS op te nemen in de bijlage. Er was nog geen Raadsbesluit, maar uit conclusies van de Raad van maart 2005 bleek dat er maximaal drie aanvullende stoffen voorgesteld zouden worden tijdens de conferentie. PFOS was daar niet bij inbegrepen. Ook in de Raadswerkgroep milieu was de strategie met betrekking tot opname van de stoffen reeds besproken. Zweden is volgens het Hof afgeweken van deze gemeenschappelijke strategie. Het Zweedse voorstel had gevolgen voor de Unie, doordat de Unie haar stem niet meer kan gebruiken als een van de lidstaten zijn stemrecht uitoefent. Ook is de Unie gebonden door een wijziging van het protocol. Zweden heeft de verplichting tot loyale samenwerking daarom geschonden. Van een schending van artikel 300 lid 1 EG-verdrag is echter geen sprake, aangezien het niet ging om het sluiten van een akkoord. De uitspraak komt niet overeen met het Nederlandse standpunt, waarin de vrijheid van handelen van Zweden bepleit werd.

Arrest van het Hof van Justitie van 29 april 2010, Commissie/Duitsland (ondersteund door Nederland), zaak C-160/08

In een aantal Duitse deelstaten zijn opdrachten voor openbare ziekenvervoersdiensten gegund zonder voorafgaande bekendmaking binnen de EU. Volgens de Commissie hadden deze opdrachten van tevoren bekend moeten worden gemaakt. Zij start daarom een inbreukprocedure tegen Duitsland, wegens schending van het vrije dienstenverkeer en de vrijheid van vestiging (thans artikel 49 en 56 VWEU) en de aanbestedingsrichtlijnen 92/50 en 2004/18. Volgens het Hof vallen ambulancediensten niet onder de uitoefening van openbaar gezag, waardoor de daarvoor bestaande verdragsuitzondering niet van toepassing is. Hoewel het vervoer van spoedgevallen, anders dan het planbare ziekenvervoer (ook wel gekwalificeerd ziekenvervoer genoemd), als dienst van algemeen economisch belang kan worden aangemerkt, is dit geen rechtvaardiging om de verplichte openbaarmaking van opdrachten achterwege te laten. Het Hof oordeelt dat Duitsland de verplichtingen tot openbaarmaking niet is nagekomen. De uitspraak komt niet overeen met het standpunt dat Nederland in deze zaak naar voren heeft gebracht.

Arrest van het Hof van 29 juni 2010, Commissie/Luxemburg (ondersteund door o.a. Nederland), zaak C-526/08

Deze zaak betreft de toepassing van het gezag van gewijsde-beginsel en het *ne bis in idem*-beginsel in het kader van een infractieprocedure. Luxemburg is in 2001 veroordeeld door het Hof wegens niet-nakoming van richtlijn 91/676, betreffende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen. Ter uitvoering van dit vonnis heeft Luxemburg haar wetgeving aangepast. De Commissie is echter van mening dat de genomen maatregelen niet voldoende zijn. Zij start daarom een nieuwe infractieprocedure wegens schending van het gemeenschapsrecht. Tijdens deze procedure is één van de Luxemburgse verweren dat de Commissie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard. Volgens Luxemburg is een nieuwe infractieprocedure in het onderhavige geval niet mogelijk. Een nieuwe procedure wegens schending van de richtlijn is in strijd met het *ne bis in idem*-beginsel, aldus Luxemburg. De eerdere uitspraak kent bovendien gezag van gewijsde. De Commissie had dan ook een procedure als bedoeld in (thans) artikel 260 VWEU moeten inleiden, zo betoogt Luxemburg. Gelet op het principiële karakter van het Luxemburgse verweer heeft het Hof de mondelinge behandeling geopend voor alle lidstaten. Nederland was aanwezig op de zitting. Het Hof volgt het Nederlandse betoog en zoekt de oplossing in het gezag van gewijsde-beginsel. Het Hof stelt voorop dat dit beginsel ook van toepassing is in het kader van een infractieprocedure. De Commissie heeft echter het beginsel in deze zaak niet geschonden, aldus het Hof. De niet-nakomingszaak uit 2001 en de onderhavige zaak zijn namelijk in wezen feitelijk en rechtens niet hetzelfde zijn.

Doorhalingen en beschikkingen

Het Hof heeft in 2010 zes beschikkingen gewezen in zaken waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen. De zaken Amiraike (C-497/08) en Inmogolf (C-487/09) heeft het Hof met een beschikking afgedaan. Deze twee beschikkingen worden eerder in dit hoofdstuk besproken, bij de prejudiciële zaken.

Eén zaak is doorgehaald. Het betreft een verzoek tot schadevergoeding van Bavaria in de zaak Bavaria/Raad (T-178/06). Deze zaak betreft de beschermde geografische aanduiding van 'Bayerisches Bier'.

In de zaak Zweden/MyTravel (C-506/08P) heeft de Commissie de verzoeken van Denemarken, Finland en Nederland om aan de zijde van Zweden te interveniëren bij beschikking gehonoreerd, evenals de verzoeken van Duitsland, Frankrijk, Noord-Ierland en het Verenigd Koninkrijk om aan de kant van de Europese Commissie te interveniëren.

Twee andere beschikkingen heeft het Hof gewezen ter afwijzing van een verzoek om voorlopige voorzieningen. In beide zaken gaat het om een verzoek tot opschorting van een besluit in afwachting van de uitspraak in de bodemprocedure.

De eerste beschikking is gewezen in de zaak SNF SAS tegen het Europees agentschap voor chemische stoffen (ECHA). Zaak T-1/10 betreft een vordering tot nietigverklaring van een beslissing van ECHA. Nederland intervenueert in deze zaak aan de zijde van ECHA. SNF SAS verzoekt om opschorting van de tenuitvoerlegging en om voorlopige voorzieningen. Het Hof wijst het verzoek van SNF SAS af.

De tweede beschikking is gewezen in het kader van zaak T-18/10 en ziet op het beroep dat Canadese Inuit zeehondenjagers e.a. hebben ingesteld tegen verordening 1007/2009, inzake het verbod op de handel in zeehondenproducten. Bij beschikking heeft het Hof het verzoek om voorlopige voorzieningen in deze zaak afgewezen. Nederland intervenueerde aan de zijde van de Raad.

Bijlage 1

Zaken gewezen in 2010 waarin Nederland heeft deelgenomen, op nummer gesorteerd.

Zaaknummer	Partijen	Trefwoorden
T-231/06 & T-237/06	Nederland & NOS/Commissie	Staatssteun, publieke omroep (*)
T-258/06	Duitsland/Commissie	Overheidsopdrachten, transparantiebeginsel (**)
C-92/07	Commissie/ Nederland	Associatieovereenkomst EEG-Turkije, leges (*)
C-246/07	Commissie/Zweden	Niet-nakoming (**)
C-316/07	Markus Stoß	Vrijheid van vestiging en dienstverlening, kansspelen
T-348/07	Al-Aqsa/Raad	GBVB terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden (**)
C-550/07	Akzo Nobel/Commissie	Mededinging, betrouwbaarheid correspondentie (**)
C-555/07	Kükükdeveci	Sociaal recht, non-discriminatie werknemer o.g.v. leeftijd
C-46/08	Carmen media group	Vrij verkeer van dienstverlening, kansspelen
C-58/08	Vodafone	Rechtsgrondslag
C-91/08	Wall AG	Aanbesteding, overheidsopdrachten, gelijke behandeling
C-120/08	Bayerische Brauerbund	Oorsprongsbenamingen
C-137/08	VB Pénzügyi Lízing	Burgerlijke en handelszaken, consument, forumkeuzebeding
C-160/08	Commissie/Duitsland	Overheidsopdrachten, ambulances (**)
C-185/08	Latchways	Sociaal recht, bescherming werknemers
C-203/08	Sporting Exchange ('Betfair')	Vrij verkeer van dienstverlening, kansspelen
C-230/08	Dansk Transport og Logistik	Douane, accijnzen
C-258/08	Ladbroke	Vrij verkeer van dienstverlening, kansspelen
C-325/08	Olympique Lyonnais	Vrij verkeer van werknemers
C-337/08	X Holding BV	Belastingen, moeder-dochter richtlijn
C-352/08	Zwijnenburg	Belastingen, fusies, inbreng activa in vennootschappen
C-378/08	ERG	Milieuaansprakelijkheid, beginsel dat vervuiler betaalt
C-393/08	Sbarigia	Vrij verkeer, winkeltijden
C-428/08	Monsanto	Industriële en commerciële eigendom
C-440/08	Gielen	Directe belastingen, vrij verkeer van vestiging
C-451/08	Helmut Müller	Aanbesteding, overheidsopdrachten
C-462/08	Bekleyen	Associatieovereenkomst EEG-Turkije, rechten kind werknemer
C-470/08	Van Dijk	Landbouw, pacht
C-497/08	Amiraike	Vrije vestiging, vereffening na doorhaling vennootschap, Hof onbevoegd (beschikking)
C-499/08	Anderson	Sociaal recht, gelijke behandeling arbeid en beroep
C-526/08	Commissie/Luxemburg	Niet-nakoming, gezag van gewijsde beginsel, ne bis in idem(**)
C-533/08	TNT Express	Burgerlijke en handelszaken, justitiële samenwerking
C-536/08 & C-539/08	X en fiscale eenheid facet	Btw
C-538/08 & C-33/09	X Holding BV	Btw
C-568/08	Combinatie Spijker	Aanbesteding, overheidsopdrachten, beroepsprocedure
C-578/08	Chakroun	Asiel en migratie, inkomenseis gezinshereniging
C-01/09	CELF	Staatssteun
C-57/09 & C-101/09	Duitsland tegen B en D	Asiel en migratie, vluchtelingenstatus
C-62/09	ABPI	Geneesmiddelen, voorschrijfbonus
C-72/09	Rimbaud	Vrij verkeer van kapitaal
C-79/09	Commissie/Nederland	Niet-nakoming (*)
C-92/09 & C-93/09	Volker und Markus Schecke	Privacy, bescherming persoonsgegevens
C-98/-09	Sorge	Sociaal recht, arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd

C-108/09	Ker-Optika	Vrij verkeer van goederen; verkoop via internet
C-124/09	Smit Reizen	Wegvervoer, registratieplicht
C-137/09	Josemans	Vrij verkeer van goederen en diensten, soft drugs
C-144/09	Hotel Alpenhof	Burgerlijke en handelszaken, rechterlijke bevoegdheid
C-242/09	Albron catering	Overgang van onderneming, rechten werknemers
C-261/09	Mantello	Europees aanhoudingsbevel, ne bis in idem
C-266/09	Stichting Natuur en Milieu	Toegang tot milieu-informatie, gewasbeschermingsmiddelen
C-273/09	Premis Medical	Douane-indeling rollator
C-300/09 & C-301/09	Toprak	Associatieovereenkomst EEG-Turkije
C-345/09	Van Delft	Vrij verkeer van personen, ziektekostenverzekering
C-354/09	Gaston Schul	Douane 'Delivery Duty Paid'
C-421/09	Humanplasma	Vrij verkeer van goederen, onbezoldigde verkrijging donorbloed
C-423/09	X BV	Douane-indeling knoflook
C-430/09	Euro Tyre	Btw
C-464/09	Holland malt BV/Commissie	Oorsprongsbenamingen (**)
C-487/09	Inmogolf S.A.	Indirecte belastingen, acte éclairé (beschikking)
C-188/10 & C-189/10	Melki en Abdelli	Vrij verkeer van personen, grenscontrole
C-233/10	Commissie/Nederland	Niet-nakoming (*)

(*) Rechtstreekse zaak, Nederland als partij

(**) Rechtstreekse zaak, Nederland als interveniënt

Bijlage 2

Aanhangige zaken op 31 december 2010, op nummer gesorteerd.

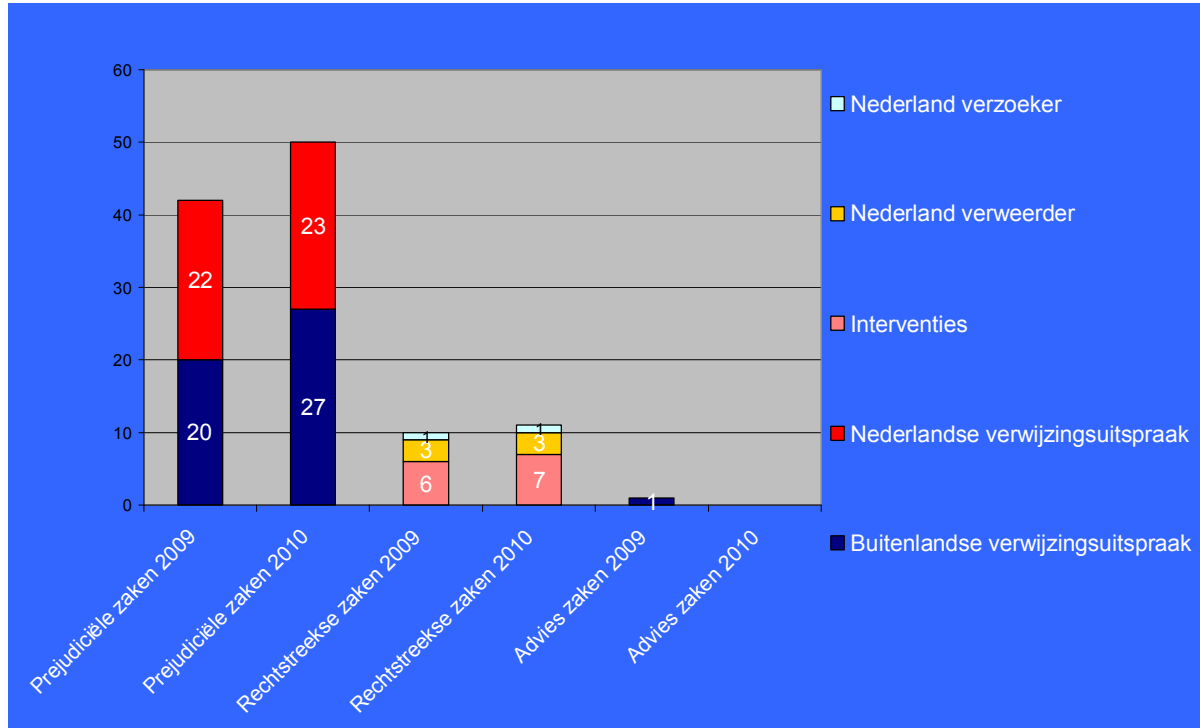
Zaaknummer	Partijen	Trefwoorden
T-77/04	Rhodia Consumer Specialties Ltd/Commissie	Biociden
T-78/04	Sumitomo Chemical (UK) PLC/Commissie	Biociden
T-79/04	Troy Chemical Company BV/Commissie	Biociden
T-231/06 & T- 237/06	Nederland/Commissie	Staatssteun, publieke omroep
T-76/07	El Fatmi/Raad	GBVB-terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden
T-348/07P	Al-Aqsa	GBVB-terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden
C-484/07	Pehlivan	Visa, asiel, migratie, associatieovereenkomst EEG- Turkije
C-485/07	Akdas	Sociale zekerheid, associatieovereenkomst EEG-Turkije
C-491/07	Turansky	Strafrecht, ne bis ne idem
T-265/08	Duitsland/Commissie	Regionaal beleid, korting Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) financiering
T-276/08	Al-Aqsa	GBVB-terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden
T-270/08	Duitsland/Commissie	Regionaal beleid, korting EFRO financiering
C-279/08P	Commissie/ Nederland	Hoger beroep tegen uitspraak Gerecht (T-233/04), emissierechtenhandel Nox; staatsteun
C-336/08	Reinke	Vergoeding ziektekosten buitenland
T-380/08	Nederland/Commissie	Toegang tot documenten
T-409/08	El Fatmi	GBVB-terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden
C-436/08 & C- 437/09	Haribo	Belastingen
Advies 01/09	Adviesvraag Raad EU	Europees Octrooi verdrag, bevoegdheid
C-28/09	Commissie/ Oostenrijk	Verbod invoerbepalingen, autobahn
C-34/09	Ruiz Zambrano	Burgerschap, interne situatie
C-41/09	Commissie/Nederland	Btw, omzetbelasting, sportpaarden
T-70/09	Nederland/Commissie	EFRO Groningen, Drenthe, vermindering steun vanwege gunning onder drempelvoorwaarden
T-90/09	Mojo Concerts e.a.	Staatssteun
T-97/09	Duitsland/Commissie	Regionaal beleid, korting EFRO financiering
C-109/09	Deutsche Lufthansa	Gelijke behandeling, algemene beginselen grondrechten
C-119/09	Société Fiduciaire Nationale d'Expertise Comptable	Vrij verkeer van diensten
C-157/09	Commissie/Nederland	Vrijheid van vestiging, nationaliteitsvereisten (notarissen)
C-161/09	K. Frankopoulos kai SIA	Vrij verkeer van goederen
C-165/09, C- 166/09 & C-167/09	Stichting Natuur en Milieu e.a	Nationale emissieplafonds, luchtverontreinigende stoffen
C-235/09	DHL Express	Merkenrecht
C-269/09	Commissie/ Spanje	Exitbelasting, vrij verkeer van personen
C-298/09	Rani Slovakia	Vrij verkeer van dienstverlening (uitzendbureaus)
C-307/09	Vicoplus e.a.	Arbeid, vrij verkeer van dienstverlening
C-346/09	Denkavit Nederland	Nationaal verbod dierlijke eiwitten in veevoer, strijd met EU-recht
C-347/09	Duitsland/Commissie	Staatssteun, natuurgebieden
C-360/09	Pfleiderer	Openbaarheid; schadevergoeding, kartels
C-372/09 & C- 373/09	Josep Penarroja	Vrij verkeer van dienstverlening, erkenning diploma's
C-384/09	Prunus	Belastingen, vrij verkeer van kapitaal
C-386/09	Briot	Arbeidscontracten voor bepaalde tijd
T-396/09	Milieudefensie e.a.	Beroep tegen derogatie voor Nederland,

	/Commissie	luchtkwaliteitsdoelstellingen fijnstof
C-397/09	Scheuten Slar Technology	Belastingen
C-406/09	Realchemie NL	EEX-verordening, intellectueel eigendom
C-434/09	McCarthy	Burgerschap, dubbele nationaliteit, interne situatie
C-441/09	Commissie/ Oostenrijk	BTW, levende paarden
C-445/09	IMC securities	Machtmisbruik
C-453/09	Commissie/ Duitsland	BTW, levende paarden
C-483/09	Gueye	Kaderbesluit status slachtoffer in strafprocedure
C-542/09	Commissie/ Nederland	Studiefinanciering, woonplaatsvereiste
C-01/10	Salmeron Sanchez	Kaderbesluit status slachtoffer in strafprocedure
C-07/10	Kahveci	Associatieakkoord EEG-Turkije
C-09/10	Inan	Associatieakkoord EEG-Turkije
C-11/10	Marishipping	Douanewetboek, vrijstelling, farmaceutische stoffen
T-18/10	Inuit/Raad	EU-verbod handel zeehondenbont
T-29/10 & T-33/10	Nederland/Commissie	Staatssteun, banken (ING)
C-38/10	Commissie/ Portugal	Exitbelasting
C-69/10	Samba Diouf	Asiel, minimumnormen toekenning vluchtelingenstatus, versnelde procedure
C-70/10	Scarlet extended (zie ook: SABAM C-360/10)	Auteursrecht, 'peer to peer file sharing' via internet
C-86/10	Balaban	Non-discriminatie arbeid en beroep, ontslagbescherming
C-109/10	Luxemburg/Commissie	Interreg overstroming Rijn Maas (IRMA), EFRO, korting toegezegde steun
T-119/10	Nederland/Commissie	IRMA, EFRO, korting toegezegde steun
C-122/10	Ving Sverige	Consumentenbescherming, misleidende reclame reisbureaus
C-137/10	CBI	Staatssteun ziekenhuizen gewest Brussel
C-138/10	DP Grup	Douane-indeling, 'bevroren kippenpoten'
C-139/10	PRISM investments	EEX, weigeringsgronden tenuitvoerlegging, faillissement
C-141/10	Commissie/Nederland	Boorplatformwerkers, discriminatie, sociale zekerheid
C-153/10	Sony	Douane-indeling spelcomputer
C-157/10	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria	Methode voorkoming dubbele belasting
C-162/10	Foggia	Vennootschapsrecht, winstbelasting
C-185/10	Oguz	Associatieovereenkomst EEG-Turkije
C-187/10	Unal	Associatieovereenkomst EEG-Turkije
C-191/10	Rastelli Davide	Insolventieprocedure, bevoegdheid rechter
C-196/10	Paderborner Brauerei Haus Cramer	Douane-indeling 'malt bier basis'
C-264/10	Kita PPU	Strafvervolgning, Europees arrestatiebevel, uitlevering
T-268/10 (T-01/10 R)	PPG en SNF/ECHA	REACH
C-275/10	Residex capital IV CV	Staatssteun
C-282/10	Dominguez	Arbeid, ziekteverlof, vakantie
C-292/10	Buschmann	Erkenning en tenuitvoerlegging beslissing in burgerlijke handelszaken (BXL I verordening)
C-319/10 & C-320/10	X	Douane-indeling, gezouten kippenvlees
C-327/10	Lindner	Erkenning en tenuitvoerlegging beslissing in burgerlijke handelszaken (BXL I verordening)
C-334/10	X	Btw, verbouwingskosten
C-342/10T	Commissie/Finland	Dividend op pensioenfondsen derde landen
C-347/10	Salemink	Sociale zekerheid, boorplatformwerkers
C-357/10 & C-359/10	Duomo Gpa	Aanbestedingen, diensten
C-360/10	Netlog/ SABAM	Auteursrecht, filterverplichting 'peer to peer file sharing' via internet
C-366/10	The Air Transport Association of America e.a.	Broeikasgasemissierechten, luchtvaart, WTO

C-368/10	Commissie/Nederland	Aanbestedingen koffieautomaten, keurmerken
C-371/10	National Grid Indus	Exitbelasting
C-378/10	Vale	Vrijheid van vestiging, vennootschapsrecht
C-382/10	Albrecht e.a.	Volksgezondheid, levensmiddelen
C-384/10	Voogsgeerd	Verbindenissenrecht havenarbeiders
C-411/10 & C-493/10	NS (gevoegde zaken)	Asiel 'Dublin verordening', mensenrechten
C-414/10	Société Véléclair	BTW, dubbele belastingheffing
C-435/10	Van Ardennen	Sociale zekerheid, uitkering bij insolventie
C-455/10	Peeters- van Maasdijk	Sociale zekerheid, grensarbeiders, woonlandbeginsel
C-484/10	Ascafor et Asidac	Bouwstoffenbesluit
C-498/10	X	Belasting, premies loon niet in Nederland woonachtige voetballers
C-502/10	Singh	Asiel en migratie, status vreemdeling
C-507/10	Bernardi	Strafrecht, kaderbesluit
C-508/10	Commissie/Nederland	Asiel en migratie, leges derdelanders
C-584/10P	Commissie/Kadi	GBVB terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden
C-593/10P	Raad/Kadi	GBVB terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden
C-595/10P	Verenigd Koninkrijk/ Kadi	GBVB terrorismebestrijding, bevrozing tegoeden

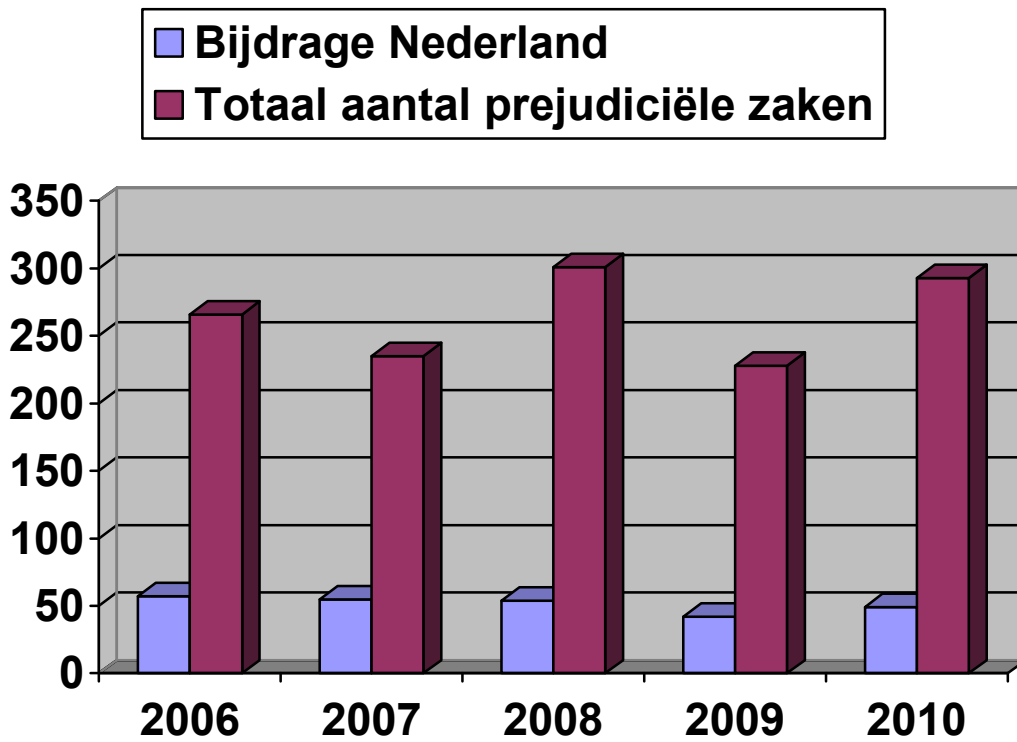
Bijlage 3

De onderstaande grafiek is een weergave van de in hoofdstuk 2 besproken zaken voor het EU-Hof van Justitie. Het gaat om de zaken waarin in 2010 uitspraak is gedaan en waarin de Nederlandse regering een bijdrage geleverd heeft.

Het Hof heeft in totaal in 2010 574 zaken afgedaan, tegen 588 in 2009 en 567 in 2008. Het ging in 2010 om 293 prejudiciële zaken en 139 rechtstreekse zaken. Bij het Gerecht waren dit er 527. Ter vergelijking: in 2009 deed het Gerecht uitspraak in 555 zaken en in 2008 in 605 zaken. De Nederlandse regering heeft deelgenomen in 50 prejudiciële zaken en 11 rechtstreekse zaken die in 2010 afgedaan zijn.

De onderstaande grafiek is een weergave van de relatieve bijdrage van de Nederlandse regering in prejudiciële zaken voor het EU-hof van Justitie.

Uitgave: Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie: Juridische Zaken/ Europees Recht
Redactie: Susan Andriessen
Foto omslag: Hof van Justitie van de Europese Unie
Opmaak: vijfkeerblauw.nl Rijswijk
www.minbuza.nl april 2011